

VALENTIN, GUIDO

Gösta Ekman : ett kåseri

Hökerberg

1919

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

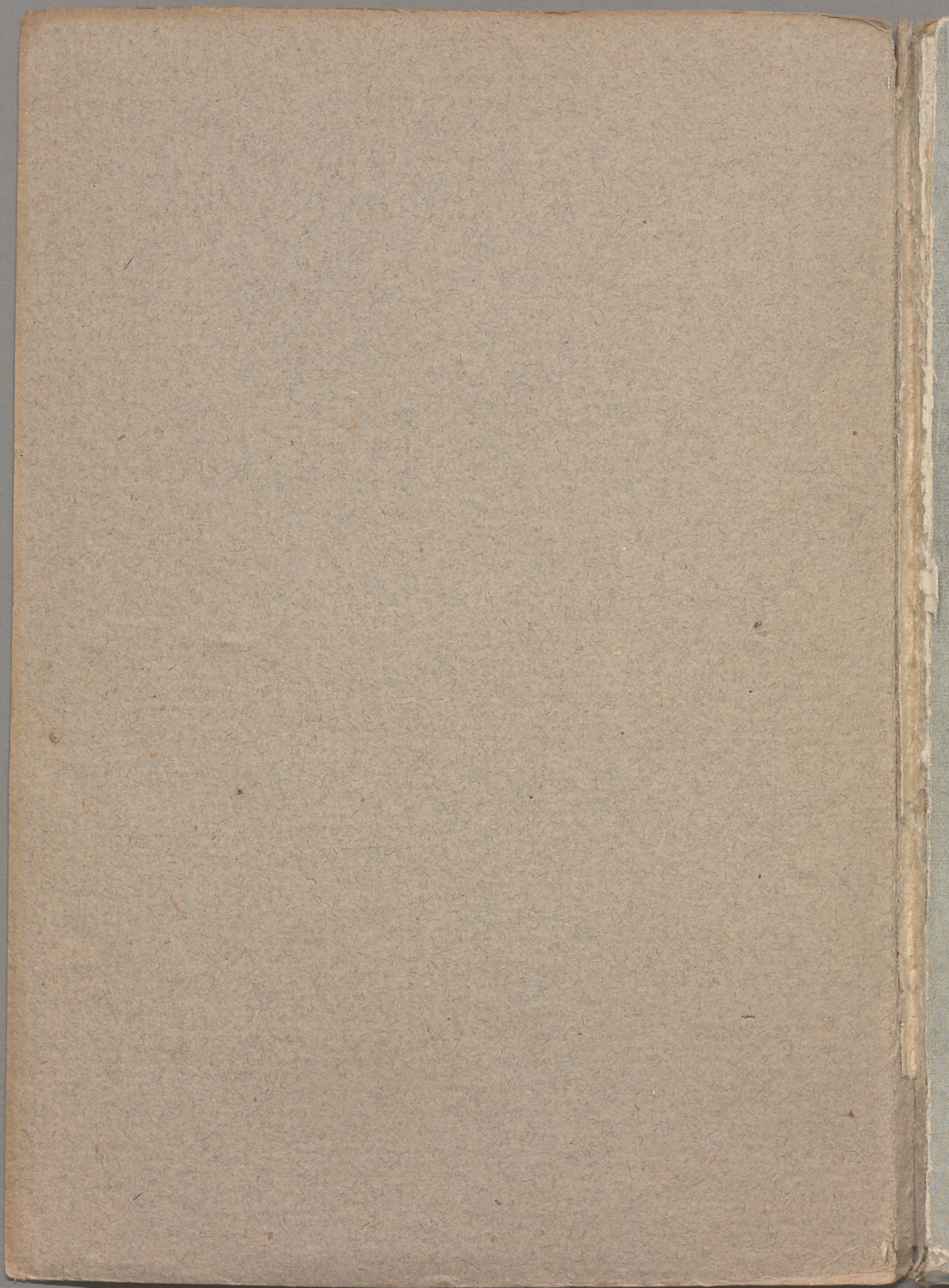
Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

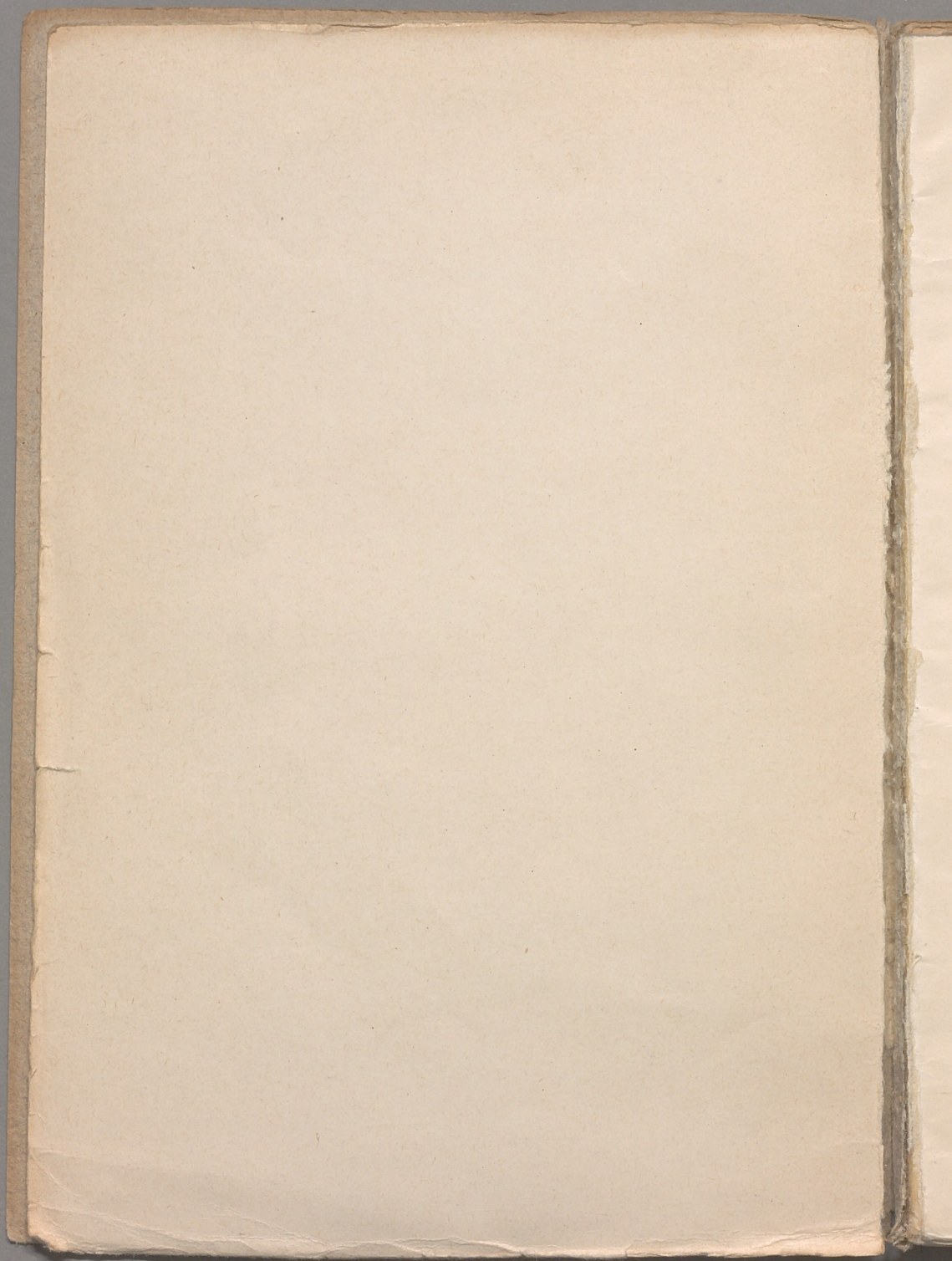

PUBLIKENS GUNSTLINGAR VIII

*Real.
Sagel*

GÖSTA EKMAN
AV
GUIDO VALENTIN

PUBLIKENS GUNSTLINGAR

GÖSTA EKMAN

ETT KÄSERI

GÖDDO VALENTIN

VIII

GÖSTA EKMAN

LARS HÖKSTRÖM'S FÖRLAG
STOCKHOLM

BUELLKENS GUNSTLINGAR

VII

GÖSTA EKMAN

GÖSTA EKMAN

ETT KÅSERI

AV

GUIDO VALENTIN

LARS HÖKERBERGS FÖRLAG
STOCKHOLM

GÖSTA EKMAN

ETT KÄSERI

GUNDO J. LINDH

LARS HÖRSTEDTS FÖRLAG

STOCKHOLM

SVENSKA TRYCKERIÄKTIEBOLAGET 1919

EN RÖD DAHLIA.

Teatergatan ligger mörk.
Det ösregnar.

Det smattrar mot taken, det forsar ur stup-
rännorna, det brusar i rännstenarna.

Vinden sveper kall.

Lyktorna flämta matt i töcknet.

Klockan slår elva i ett kyrktorn, långt bort.

Föreställningen är slut för en halvtimme
sedan. Fönstren stå mörka åt det hållet, där
salongen är. Men på scensidan lyser det ännu
ur några logefönster.

Genom den lilla scendörren kommer då och
då en skådespelerska eller en skådespelare.

Uppe i gränden, där mörkret står tätast,
skymta tre paraplyer. De likna jättelika svam-
par. Deras svarta kupor välvas över tre flickor
i backfischären.

De två äro i sällskap. Ibland kasta de mördande blickar på den tredje.

Regnet trummar mot paraplyen. Flickorna huttra och frysa.

— Du. Han dröjer i kväll.

— Usch, ja. I går hade han redan hunnit hem vid den här tiden.

— Vad han var stilig i kväll. Han var mycket bättre än förra gången.

— Tyckte du? Ja, kanske, förresten. — Säg, hur många gånger har du sett pjäsen.

— Bara sju gånger.

— Jag har sett den nio.

— Det är ju så ohyggligt dyra biljettpris. Och så med den dumma nöjesskatten till. Jag säger förresten som mamma: får jag inte sitta på parkett eller första raden, så låter jag lika gärna bli att gå.

— Jag satt på första bänk förra gången. Jag tittade på honom hela tiden. Och jag tror att han såg mig.

— Ä!

— Det kan väl hända! — Säg du så vackra

blommor han fick i kväll? Röda dahlior. Jag undrar vem som hade skickat dem? —

— Vad kan det där vara för en, du?

— Jag vet inte. Förra gången jag stod och väntade var hon också här (I grymt triumferande ton): Hon ser inget bra ut. Hon är riktigt ful.

— Usch ja!

— Du, hörde du att Greta fick anmärkning för att hon hade hans fotografi som bokmärke i bibeln!

— O så nedrigt! Vi ha hans vykort till bokmärke i alla böcker. Nuckorna vet det, men de bry sig inte om det.

— Kan du tänka att Lilli ringer på så ofta hon törs och så ber hon att få tala vid honom. Och när han kommer till telefonen och hon har hört hans röst, så ringer hon av.

— Så fänigt!

— Ja är det inte idiotiskt!

— Vet du att jag har en kusin, som har en moster som känner honom?

— Nehej! Hurudan är han?

— Han är visst väldigt snäll.

— Men varför kommer han inte?

— Tänk om han har gått.

— Inte! Vi ha ju stått här hela tiden sedan det slutade.

— Ja, men han kanske har gått en annan väg.

— Det finns bara den här utgången.

— Det var 62:dra gången i kväll. — Å, vad han skall vara trött på den här pjäsen.

— Usch ja! Jag skulle inte för alla pengar i världen vilja spela samma stycke kväll efter kväll så där.

— Hur mycket tror du han har i lön.

— Ja, så där en 60,000:—.

— Tror du? — Nej inte har han väl mer än 30 inte.

— Ja, men så filmar han ju också och vid filmen får de ju så kolossalt mycket betalt!

I detsamma slås den lilla scendörren upp. Ett blekt ljussken strömmar ut i mörkret. En ung man med en bukett röda dahlier på armen står i dörröppningen. Han spänner upp ett paraply och går raskt därifrån.

Den ensamma backfischen går före.

Och så kommer han.

Och så de två, tisslande och tasslande.

— Tror du han såg oss?

— Inte!

— Åh vad han är stilig!

— Jag fick sådan hjärtklappning när han kom, så jag darrar i hela kroppen! —

Det bär i väg utmed Nybrokajen, där skärgårdsångarna vila i dvala, och vidare förbi Dramaten, vars marmorfasad lyser violetteröd i båg slampornas skimmer.

Och upp genom Nybrogatan, denna gata, som för backfischen är lika helig, som Ganges är för indierna.

— Du, en sådan idiot den där som går före. Hon kan ju inte se något av honom.

Men "idioten" vänder sig om ibland och uppfångar i gatlyktornas sken en skymt av ett blekt, smalt ansikte.

Hemma i Nybrogatan 47 står en ung fru och tittar ner i den halvmörka gatan och spanar efter sin man.

Då får hon plötsligt se en flicka, som kommer trippande.

Och då vet hon att hennes make snart skall vara hemma. Ty regelbundet var kvällen ser hon den flickan strax innan han kommer, hon är förridaren.

Och så går den unga frun och tar in tevattnet.

Under tiden har hennes man hunnit till porten och låst upp den. Just som han går in, faller en av dahliorna till marken, och så slår porten med en smäll igen efter honom.

Dahlia lyser som en blodfläck mot porttrappans gråa sten.

När han försvunnit i trappsvängen, komma två flickor rusande över gatan så smutsen yr om dem.

Och in i portvalvet med rasande fart.

Och där ryka de ihop som ilskna tuppar!

— Låt bli!

— Det är skamligt!

— Aj, du gör mig illa!

— Du river ju itu den!

Med var sin bit av den söndertrasade blomman loma de i väg, överlyckliga.

— Det här har i alla fall ingen i klassen maken till!

— Anna har ett Aftonblad, som han tappade häromdagen!

— Jag är säker på, att han lät den falla med avsikt! Tror du inte?

De slukas upp av mörkret.

Gatan ligger tyst.

Och på 47:ans trappsteg ligger ännu några blomblad kvar, likt röda blodstänk.

Då kommer sakta den tredje flickan smygande. Hon ser sig försiktigt om. Så samlar hon ihop de sista smulorna. Och fräser: Jäntungar!

Hon stirrar ilsket ut mot dunklet. Sabla jäntungar! Att gå och ta *min* blomma! Inte var det åt dom jag skickat buketten!

Hon går sin väg, småmuttrande.

Och allt är åter tyst. Lyktorna flämta.

Men på 47:ans trappsteg finns inte längre ens det minsta blad av blomman, som lyste likt blod.

DE FÖRSTA ÅREN.

Det var omöjligt att somna!

Usch, vad det var varmt!

Han satte sig upp i sängen.

Kudden var het, så den brände mot kinden.

Det var väl bäst att öppna fönstret!

Han sprang ur bädden och tassade över golvet.

Ett ryck i rullgardinen, som med en fräsning for i vädret.

Där nere låg den stora staden. Ännu blinkade ljus ur dunklet. I fjärran hördes ett tåg som stönade i natten.

Så var det ändå sant. Så hade han dock kommit hit till sist! Det var då verkligen så, att de svåra åren voro förbi. Det var sant

att han var bunden vid en stor scen i landets största stad, det var sant att han fått uppträda i en stor roll där, och det var sant att det hade gått bra på premiärkvällen. Men vad skulle tidningarna säga i morgon?

Förfärliga ovisshet!

Han spanade ut i dunklet. Någon stans där nere i det mörka gyttret dunkade och dånade i detta nu stora och slamrande tryckpressar. Som väldiga sällsamma djur voro de. Ett virrvarr av stänger och hjul. Stora pappersrullar slukade de i sina jättegäp, och när papperet åter kom utvirvlande ur deras mystiska djup, då bar det spår av jättegäpets tusen och tusen huggtänder. Tusen och tusen små svarta bokstäver!

Då var papperet en tidning. Och någonstans i dessa tidningar skulle finnas några små spalter som några män hade skrivit några timmar tidigare. Män, som nu sovo lugnt i sina bäddar någon stans där nere i dunklet.

Och i dessa spalter skulle också finnas några ord om honom...

Nu började hjärtat sin revelj. Tänk om . . .
tänk om . . . om han skulle bli fullständigt
nedgjord!

Nu viskade en röst inom honom: Du fick
ju applåder, du blev ju inropad flera gånger.
Dina kamrater sade ju alla att det hade gått
bra. Du hade ju vänner därute i salongen,
som kom och lyckönskade dig.

Men då kom ångesten igen! De kanske inte
talade sant, inte hade hjärta att säga sanningen.

Han frös till. Nattvinden böljade kall in i
rummet. Igen med fönstret! Det skulle just
vara trevligt, om han stod här och förkylde
sig, så han inte kunde uppträda nästa kväll!

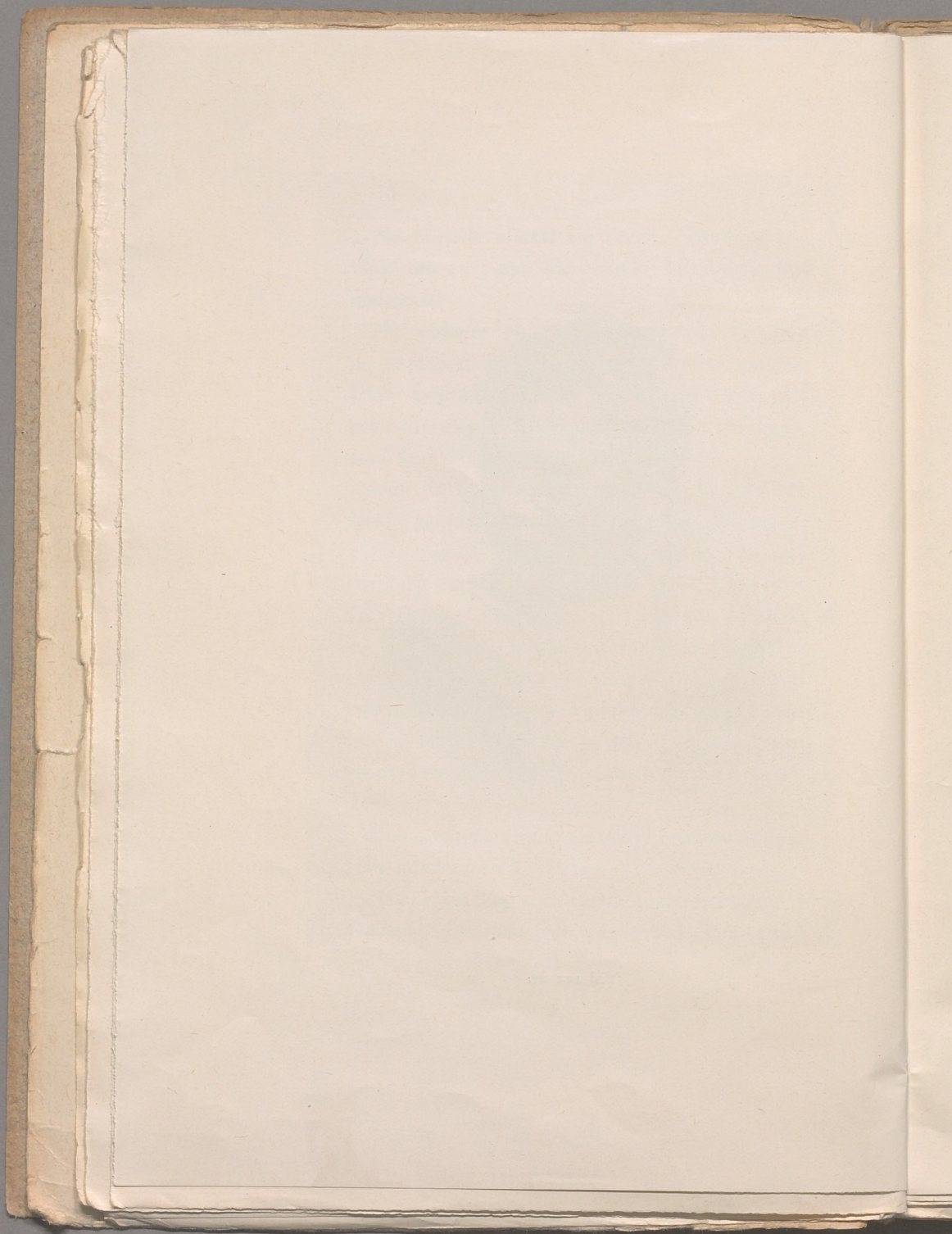
Han gick tillbaka till sängen och kröp ned
under täcket. Nu var kudden sval! Nu skulle
han sova! Å han var så trött! Men hjärnan
arbetade och ångesten ropade djupt i bröstet:
Tänk om . . . i morgon . . .

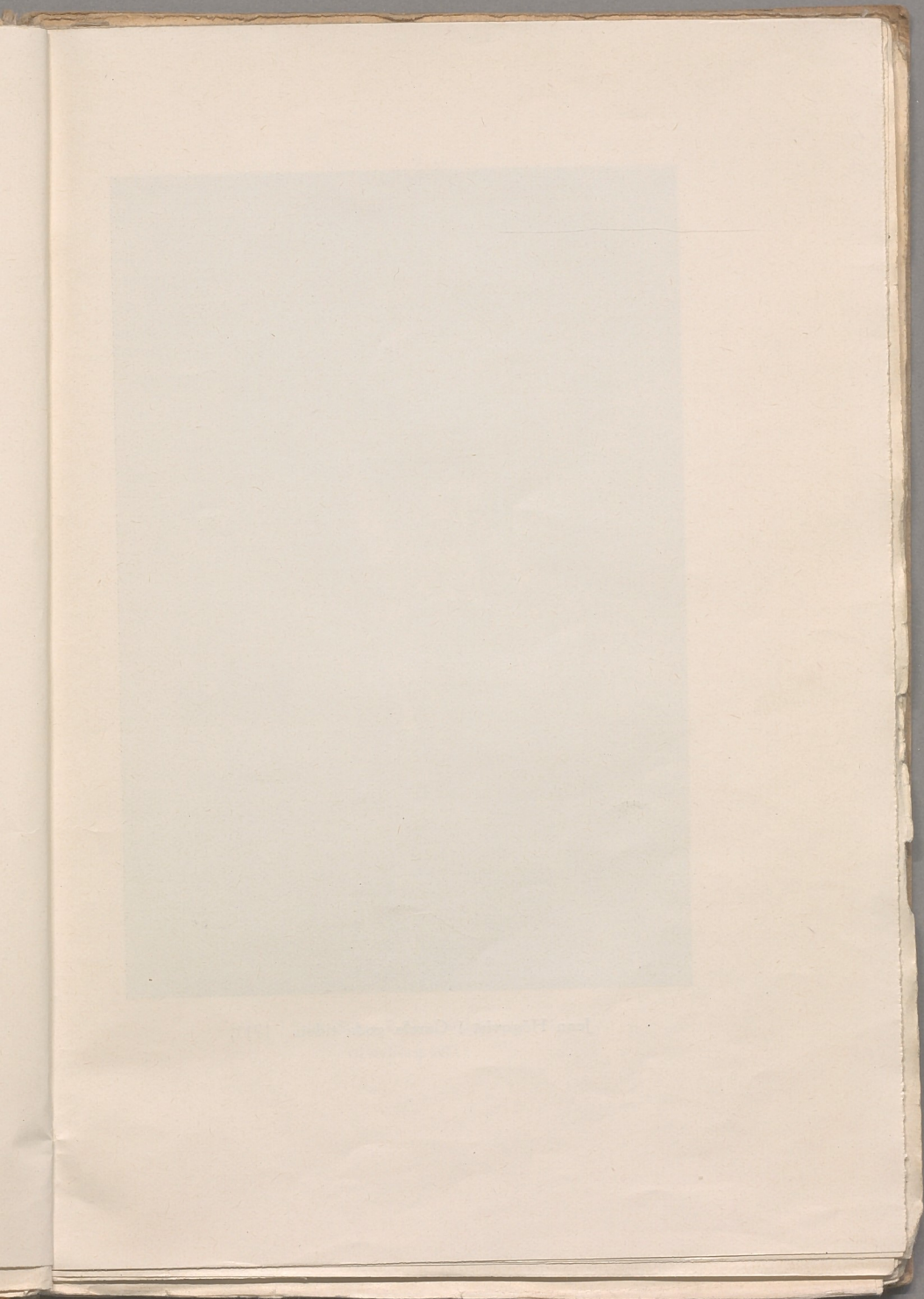
Och minnena virvlade förbi i brusande flöden.
Han kunde inte befria sig ifrån dem.

Han kom ihåg den första teatersommaren i
Finland! Då han var engagerad som artist

Vid sex år.

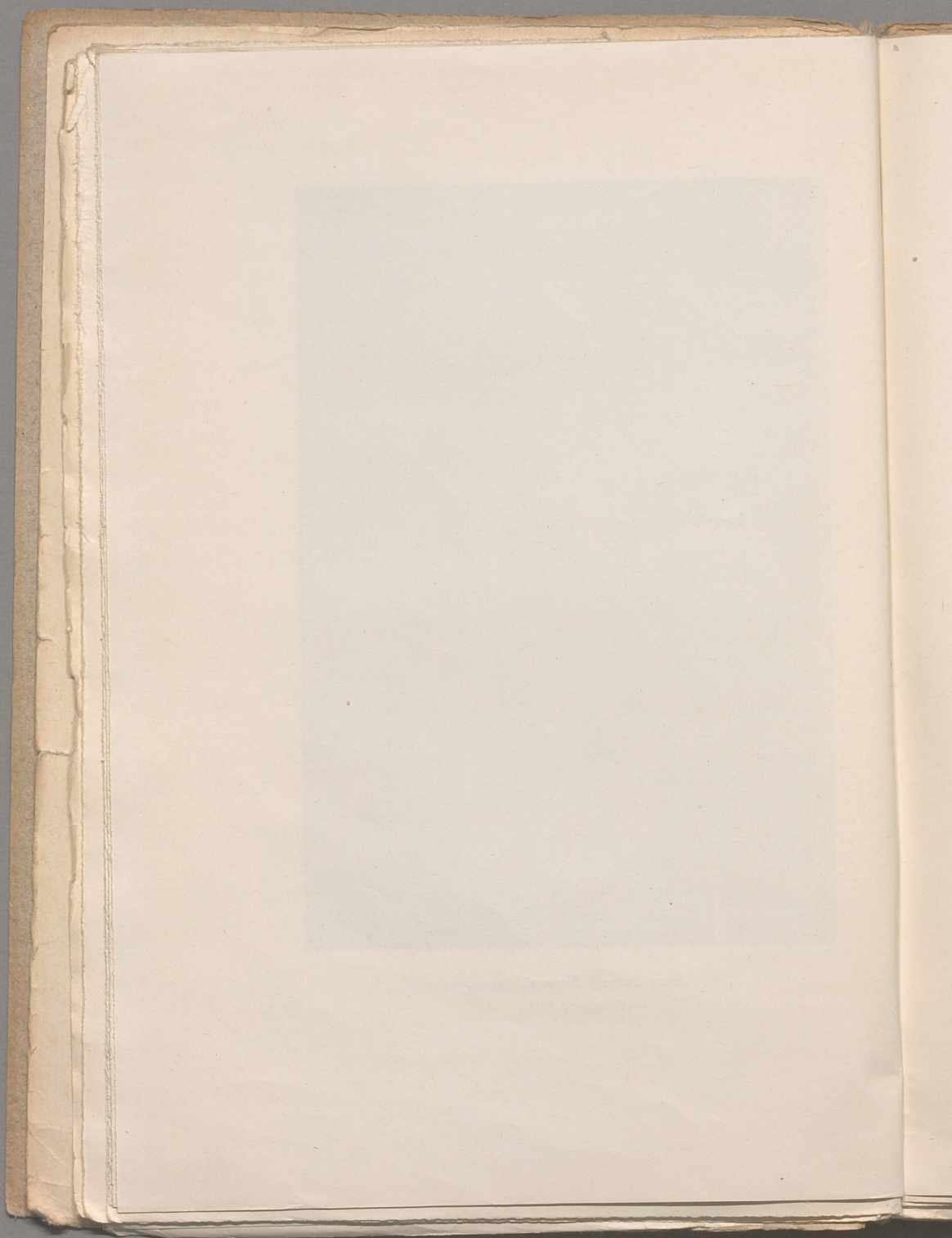

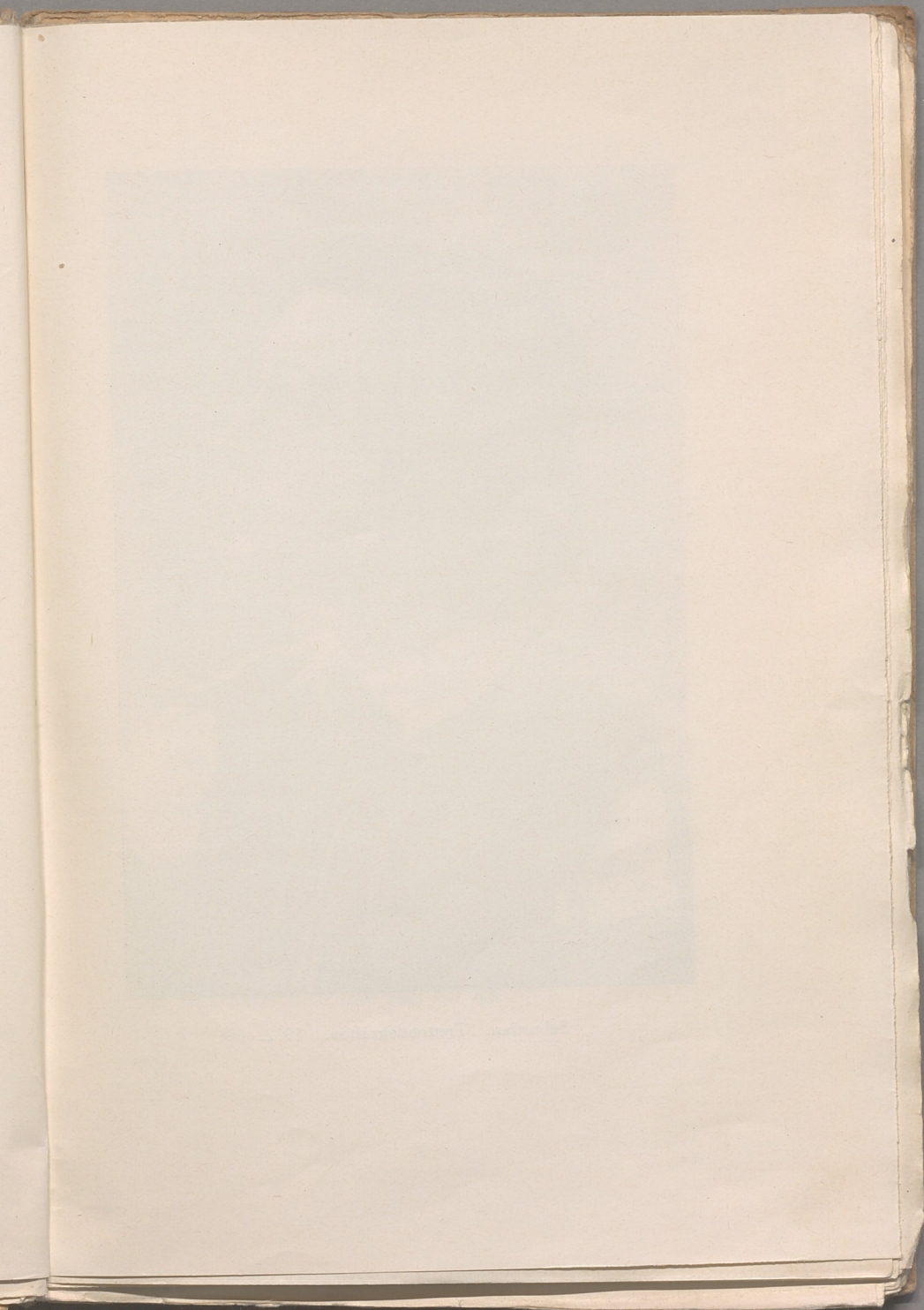
Till Lilla Mar
Kärla
Högqvist -

Jean Högqvist i Gamla goda tiden. 1911.

Sten Sture i Siste riddaren.
(Göteborg 1911.)

Sebastian. Trettondagsafton. 1912.

m. m. hos Engdahl-Bodén turnéen för 125 finska mark.

Han mindes — första gången när han repeterade kvartett! Han, som aldrig hållit en stämma förr! Och de andra voro rutinerade sångare. Efter ett par takter bröt kapellmästaren av: Herr Ekman, vad sjunger ni för någonting?

Han svarade darrande: Andra tenor!

— *Nej, Herr Ekman, ni sjunger tredje tenor, för det finns inte.*

Ett ansikte skymtade fram. Det var en ung skådespelerska, som redan var känd och som man förespådde en lysande bana. Hon hette Naima Wifstrand.

Och nu såg han för sig morgnarna i Brunns-parken. Då Tollie Zellman och Greta Lagerlöv och han drucko té. Då var Tollie Zellman ännu okänd. Och då spelade hon bara pigor och gamla käringar.

De brukade beställa in två tè med bröd, som sedan delades på tre. Ty beställa in tre tè, det hade man inte råd till då.

Det var då det! Då var man inte engagerad vid en stor scen, då hade man inte haft en stor roll. Men då låg man heller aldrig om nätterna och bävade för rencensioner.

O du store, vad skulle det stå i tidningarna i morgon?

Om man bara kunde få sova!

Men minnena lämnade honom ingen ro. Ur alla vråar tassade de fram. Minns du? Alla de gångna årens skiftande upplevelser fladdrade förbi.

Engdahl-Bodén turnén reste över till Sverige på hösten 1908. Den hade gått illa, men nu hade man fått ett stort dragplåster: Dagmar Hansen. Hon hoppade in i mellanakterna och sjöng kupletter framför ridån, klädd i trikaer.

Hur väl han mindes de kvällarna, då han skötte ridån för henne. Och hon smålog alltid så vänligt mot honom. Och när hon for, skänkte hon honom en låda cigarrer och en flaska konjak.

Men nog hade han mer att göra om kvällarna än att sköta ridån! Han hade visserligen ingen

roll men han och en annan yngling *voro kören*. Och det var 60 ark sång, så det var ju närapå en huvudroll de hade. Och så var han ju garderobiär. För man kunde ju inte leva på den lilla artistlönen. Och garderobiärsysslan inbringade ju i alla fall två kronor pr kväll.

— Men, den dagen då lönen för garderobiärsysslan hämtades, den är ett mörkt minne. Ty vardera av direktörerna utbetalade hälften av summan. Och den ena hälften blev aldrig utbetalad.

Men vart tog Tollie Zellman vägen? Jo visst, hon rymde ju från turnén — som förresten de flesta.

På nyåret 1909 är han i Norrköping. Direktör Rönnblad, som han tidigare sökt engagemang hos, kommer emot honom:

— Herr Ekman jag har en julklapp åt er. Kontrakt! Två år! 125 kr. i månaden första, 150 kr. andra året!

Bodén-Engdahl turnén vill ha honom kvar och man bjuder stora roller och en lön, som står i omvänd proportion till dessa . . .

Han reser alltså med Rönnblad. En av de första kvällarna insjuknar den skådespelare som spelar Professor Moriarty i Sherlock Holmes. — Herr Ekman får rycka in. Han får rollen, den är 18 ark och han skall spela den nästa dag. Det är bara fråga om att rädda föreställningen, som äger rum i Västervik.

Första akten går. Han har skrivit av det mesta av rollen på ett papper, som han lagt på ett bord, vid vilket han sitter nästan hela akten.

Så faller ridån. Det blir applåder. Ridån går i höjden igen. Han är med inne och bugar.

Då hörs genom applådbruset en grov basröst från oxögat: "Kika, där kommer den där djäveln, som läser innantill!"

Men Västervik var en härlig stad. Aldrig glömmet han väl de halsdukar, man fick där! Fyra stycken granna, härliga för 75 öre!

Den vintern, — det var år 1908 — fick han en roll. En verklig roll. Tandläkaren i Shaws "Man kan aldrig veta". Och fick, om också inte precis beröm, så i alla fall kritik . . .

Kritik! Nu hade han nästan glömt de förfärliga morgontidningarna. — Vad var klockan? Han tände ljus. Halv 3! Å, nu satt kanske en korrekturläsare på sitt rum och rättade en ännu våt korrekturremsa, där det stod om Svenska Teaterns premiär . . . herr Ekman . . .

Nej! Han ville inte tänka på det! Han släckte ljuset. Men att somna var omöjligt. Så fick han väl ligga och låta minnena dra förbi, som filmbilder på vita duken.

Nu har han en ny stor roll. Prinzivalle i Monna Vanna. Det är första repetitionen med Valborg Hansson i huvudrollen. Han blir presenterad för henne. Och det är inte utan att ett retsamt småleende dallrar kring hennes läppar, när hon ser den litet tafatta, blyge nitton-åringen. Och hon vänder sig till Direktör Rönnblad: "Skulle vi inte ta och döpa om pjäsen till Monna Mamma?" —

Vad det var lustigt när Monna Vanna spelades i Malmö. Det var omöjligt att få de tre ståtisterna (folkmassan) att ropa det namnet. Utan

det ljud i brusande kör: Mouna Vauna, Mouna Vauna, Mouna Vauna . . .

Han tänker på sina somrar. För somliga betyder ordet sommar: resa till landet, vila sig, lata sig, ligga i långt gräs och stirra in i himlens blå, — eller att sticka till havs i en kutter.

För en fattig, tröttkörd aktör betyder det bara, att man måste söka sig ett tillfälligt engagement, eftersom ens direktör inte reser under sommaren.

Sommaren 1909 hamnade han alltså på Södra Varietén och sjöng en Judekuplett av Calle Cederström och dansade med i ett par balletter, tillsammans med Lisa Steier.

Vintern som kom gästades turnén av två storheter, Betty Hennings och Björn Björnson.

Betty Hennings spelade Emily i Kära Släkten. Hon var som en sol. Det var den stora konsten. Hon öppnade världar för hans syn, dem han förut endast oklart drömt och anat. Björn Björnson ryckte in som Napoleon i Sans

Gêne. Dessutom var han instruktör, regissör — och en utmärkt sådan.

När han kom in på repetitionen, sade han: Då taepet går upp plejer jeg icke som Napoleonfremstillerne sitte ved ett bord och syssle med karter och papirer. Nej, jeg sitter på en stol og stirrer rett ut i publikum, grublende. Min far, Bjørnstjerne Bjørnson, saa mig. Og han sa mig siden: Bjørn! Du er virkelig god. Saa god var ikke Napoleon selv engang. — — —

Den unge mannen, som inte kan sova, ser sig plötsligt stå i en klädloge, med en besynnerlig karta i handen. Den tycks föreställa två näsor i profil, en liten trubbig, och en örnnäsa. Och så är det skalor och Gud vet allt. Och nu skall han lägga lösnäsa på Björn Bjørnson, med ledning av den där kartan. Ty lägga lösnäsa, det kunde inte den store Björn Bjørnson.

Sommaren därpå spelar han i en revy på Kristallsalongen tillsammans med en trevlig dalkulla, som heter Tollie Zellman.

Nya ansikten skymta fram för honom. Nu är han engagerad hos direktör Selander.

och spelar Bengt Lagman i Ulfåsa och Sten Sture i Strindbergs Siste Riddaren. Och under sommaren — 1910 — spelar han på circus: Nils Brahe i Strindbergs Gustaf Adolf. Där blev han föreställd för en rad riktiga aktörer, fru Brunius, John Brunius, Nils Aréhn och många andra. Ock han lever kräseliga på sin enorma lön: 175 kronor i veckan!

Men så bär det ut i landet igen, på friluftsturné som Thorolf i Härmännen på Helgoland — —

Varför känns det plötsligt så lugnt? Varför är det som om minnets brokiga bilder liksom glida lugnare förbi? Varför minns han inte mer något av besvärliga tågresa, då man sitter trött och halvslö i kupéhörnet, med sömnen hängande i ögonlocken, repeterande en pjäs medan hjulen dunka mot skenskarvarna?

Därför att nu är han i Göteborg, hela vintern 1912. I flera månader spelar han Skräddaren i Som man är klädd. Och nu blir han "upptäckt . . ." Man börjar inse, att han kanske kan duga till något mera än att se bra ut.

Men så börja minnena fladdra igen! Sommar-

turné i landsorten med Bröllopet på Ulfåsa.

Och nu är han på väg ner till Svenska Teatern för att repetera för första gången. Hjärtat bultar och slår. Det känns som det satt i halsgropen. Han öppnar den lilla dörren till scenen, går upp genom en liten skum spiraltrappa.

Och så kommer han in i en mörk korridor. Han går och går. Men vad är väl detta? Den har ju inget slut. Men ur mörkret ropar en röst, stark som om den kom ur en megafon . . . herr Ekman . . . herr Ekman . . .

Han sätter sig yrvaken upp i sängen. Rullgardinen är uppe, rummet badar i sol! Och på tröskeln står en jungfru och niger: "Kl. är 9, herr Ekman! Ni skulle ju väckas vid den tiden. Se där är tidningarna!"

På täcket ligger fem stycken tidningar, prydligt hopvikna. Och någonstans inne i dem skall han läsa sin dom.

Hans hand darrar. Han sliter upp den första och letar efter teaterspaltens rubrik.

Vad som annars hänt igår, vad döden slagit och livet tänt, att riken störtat och olyckor timat — han ser av det ingenting alltsammans!

Där . . . där . . . Svenska Teatern . . . i går . . . fullsatt salong . . . pjäsen . . . Algot Sandbergs Halvblod (det bryr han sig inte om att läsa). Där är det . . . "Herr Ekman . . ."

Himlar ! ! ! Det är beröm . . .

Han läser om det ett par gånger, för att vara säker.

Så sjunker han tillbaka mot kudden. Och så sneglar han mot de fyra andra.

Han sträcker ut handen för att gripa den nästa, och åter börjar hjärtat ängsligt bulsa. Han låter handen sjunka.

Han kan inte uthärda den själsspänningen fyra gånger till.

Och med en suck slungar han undan dem allesammans.

Han vågar inte!

Han har ju alla fall fått beröm i *en* tidning.

Och i nästa ögonblick sover han en tung, djup sömn.

I MELLANAKTEN.

Ridån faller.

Applåderna smattra.

Ridån stiger igen. Aktörerna tacka och buga.

Så tänds ljuset i salongen.

Annonsridån sjunker sakta.

Det spelas upp därnere i orkesterrummet, som är övertäckt, för att inte musiken skall störa för mycket.

Sorlet brusar, skratt klinga.

På en bänk i parkett sitta tre herrar. Den ene är en trettio års man, med pinzenez. Han är litteraturhistoriker och mycket lärd. Han har nyligen utgivit en avhandling om Ludovico Ariosto.

Den andre är troligen några år äldre. Han har ett jovialiskt, brett ansikte med små vänliga, svensklåa ögon. Han är affärsman.

Delägare i firman X-berg och C:o. När det gäller teater är han förstående, tacksam och intresserad. Han går på alla pjäser och anser att teaterbesök är det roligaste som finns.

Den tredje är officer. Han är ingen representant för nackbena-monokeltypen. Han är en rätt hygglig ung man. Men hans intelligens är inte så stor. Affärsmannen kallas av sina vänner C:o. Litteraturhistorikern kallas Ariosto. Officeren kallas för K. 5.

C:o: Vi går väl ned i kafét, pojkar.

(De resa sig och tränga sig ut.)

Det var förresten en trevlig akt. Hoppas att hela pjäsen blir lika trevlig.

Ariosto: Stycket är verkligen njutbart. Utan att ur etisk, estetisk eller moralisk synpunkt kunna anses fylla några högre anspråk är det dock för stunden roande. Det har ju en romanesk intrig, som med älskvärd malice anknyter till en gammal känd fabel.

C:o: Och så spelas det bra.

K. 5: Tänk, sådana fötter fru Brunius har!

C:o: För dig är väl fötterna huvudsaken. Ha-ha!

Ariosto: Om det skall vitsas, så går jag.

C:o: Gösta Ekman är inte dålig i kväll?

K. 5: Den! Han är välklädd och ser bra ut, ja! Men ansiktet har han ju fått till skänks och kläder kan man väl köpa sig!

C:o: Nu är du orättvis i högsta grad! Det är inte nog att köpa kläder och dra dem på sig. Det finns också något, som heter konsten att bära upp en kostym. Och den lär man sig inte i en handvändning. Och den konsten kan han. Jag tycker för övrigt att han har ryckt fram ett steg med varje roll. Han är naturlig, han för sig med elegans och säkerhet, han har en utmärkt diktion och så har han något sympatiskt, älskvärt i sitt spel, som man icke kan förbli kall inför.

K. 5: Han är tråkig. Han är sig lik i alla pjäser. Han har olika peruker och kostymer det är alltsammans.

C:o: Kom ihåg, att han fått en mängd likartade roller! Jag tycker ändå att han hunnit visa att han kan spela ganska artskilda roller. *Svanevit* — *Gustav IV Adolf*, eller *Gamla Heidelberg* — *Broder Sollös* (*Lyckliga valet*)

eller *Lycko-Per* — *Riddaren av igår*. Det måste man väl ändå medge är ganska skiftande uppgifter.

K. 5: Visserligen har han fått spela mycket, och mycket olika saker. Men hade han inte haft sitt briljanta utseende, så hade han nog inte kommit så värst långt.

C:o: Så säger alla människor och jag medger att hans utseende antagligen hjälpt honom i början. Men tror du inte att också en skådespelare, som ser bra ut måste ligga i och arbeta? Jo, var så viss . . . Det gick så långt att han nästan fick kämpa mot sitt fördelaktiga utseende. Men så lyckades det honom ju också att visa kritik och publik, att han kunde mera än se bra ut.

Vid bordet bredvid de tre herrarnas sitter en dam och en herre. Hon är fet och stor. Hon lyssnar lidelsefullt till deras konversation.

Hon är en frenetisk Gösta Ekmanbeundrarinna och hon har redan fattat sympatier för herr *C:o*. *Ariosto* är hon inte riktigt på det klara med och *K. 5* hatar hon.

Ariosto: Av de roller jag sett honom utföra, ha *Mästerkatten* och *Gustaf den IV Adolf* i *Magdalena Rudensköld* tilltalat mig mest. *Mästerkatten* var bestämt den första roll där kritiken erkände, att han kunde mer än att se bra ut.

Den feta damen har samlat alla hans recensioner och kan dem alla utantill. Hon ser för sitt minne vad Daniel Fallström skrev:

“Han var storartad som katten. Jag har sett den spelas i Köpenhamn av Albrecht Schmidt, till vilkens glansroller “katten“ hör, men för min del tyckte jag Gösta Ekman var ännu bättre, och detsamma tyckte författaren. Också äger Gösta Ekman i rikaste mått alla förutsättningar för rollen. Han är älskvärd, elegant slagfärdig och ung — framför allt ung. Han har denna oemotståndliga fräckhet, som ungdomen gör till en makt, inför vilken allt faller till föga. Och så ser han så bra ut, att segern är på förhand given när det gäller kvinnorna.”

Och doktor Söderman skrev:

“Denna roll utfördes av Hr Ekman med verklig talang. Denne unge skådespelare har visat

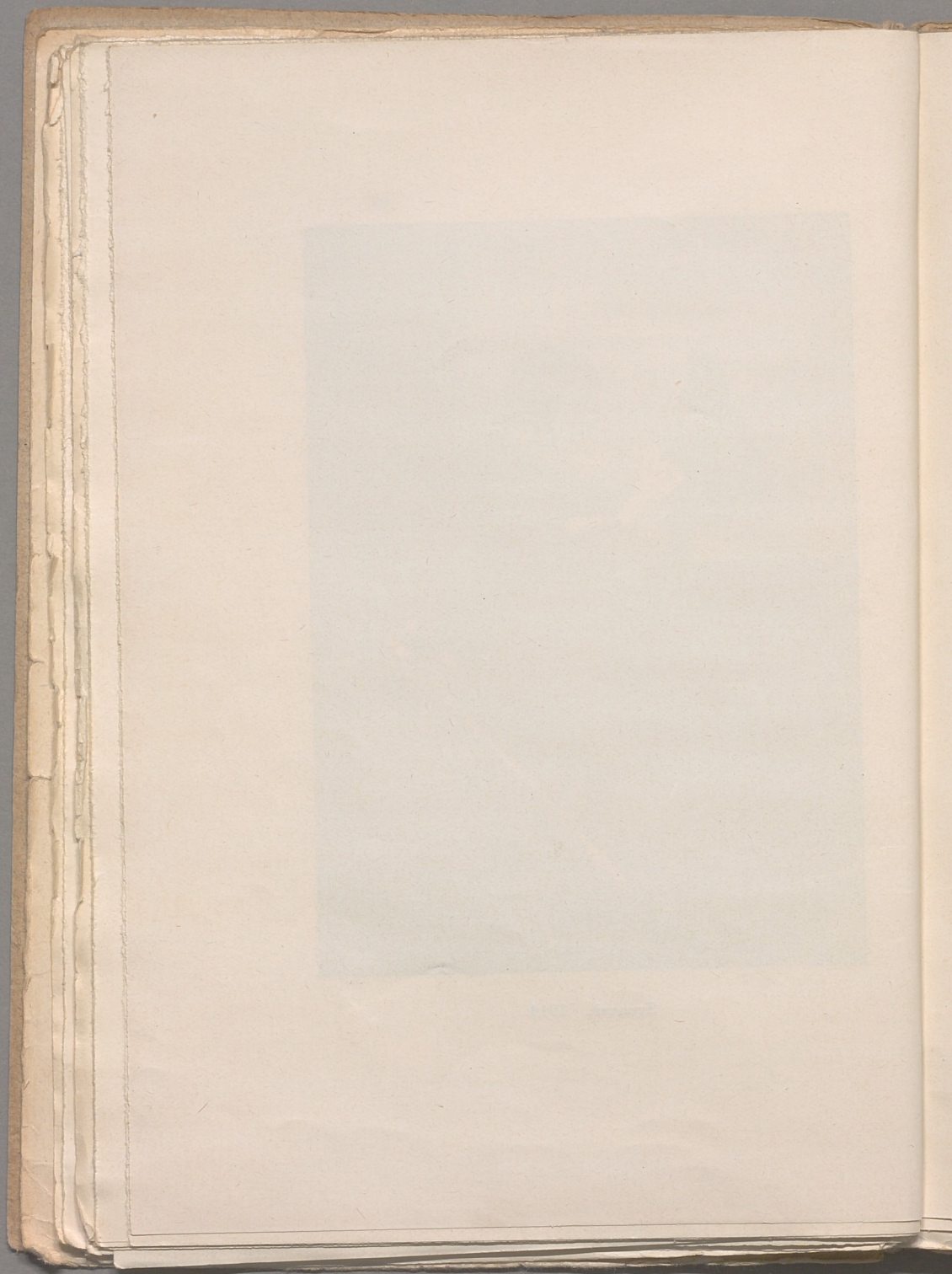
att han duger till mer än vad han såg ut för. Han vann till en början publiken endast med att vara en vacker och älskvärd gosse — han börjar nu att intressera genom ett intelligent och temperamentsfullt spel. Mimik och kroppsuttryck ha på senare tid undergått en lovande utveckling och hans lediga konversation och replikeringskonst överraskade i går. Där fanns smidighet, förslagenhet och även humor.“

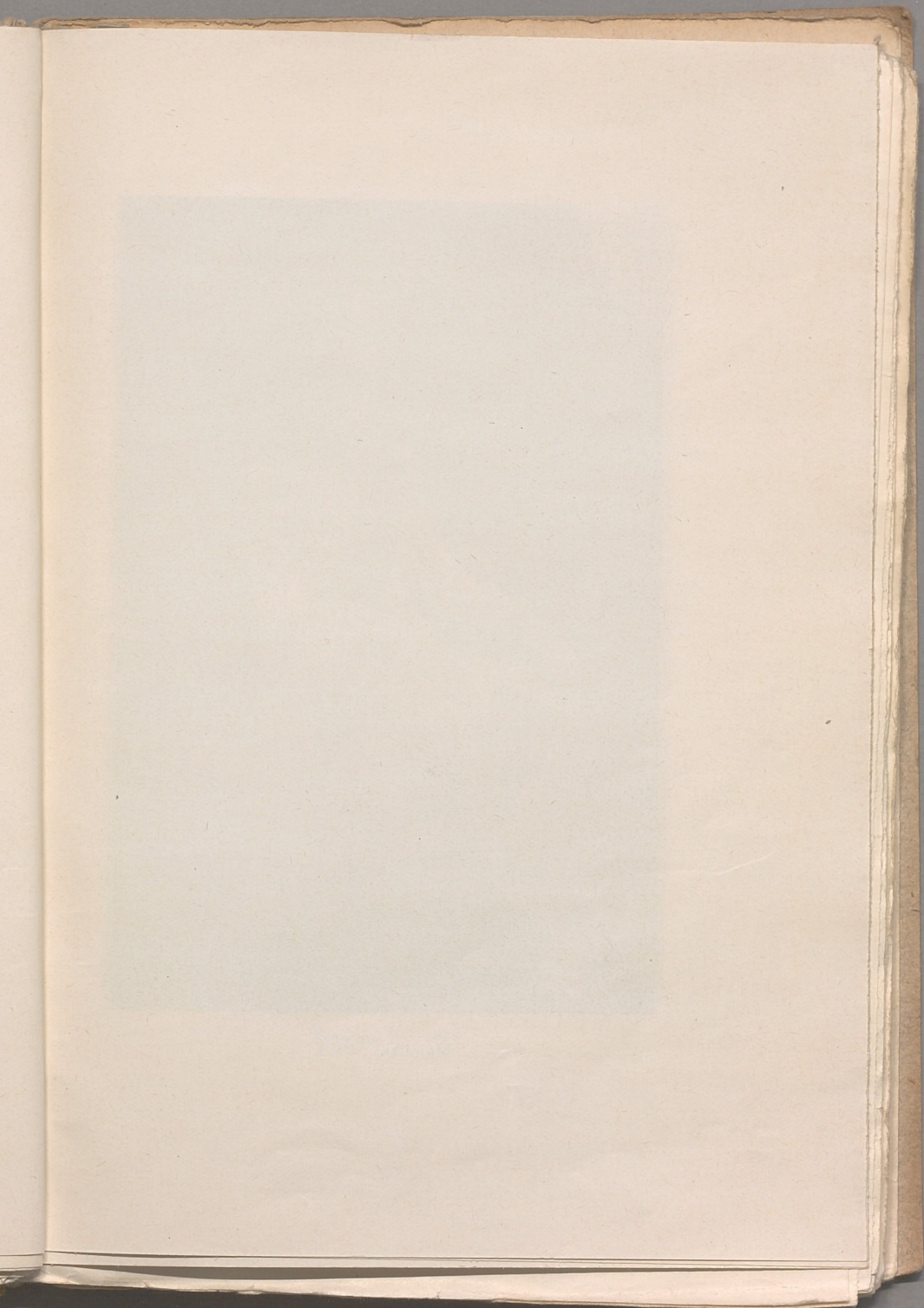
Den feta damen ler belåtet och fortsätter att lyssna.

Ariosto: Gustaf den IV Adolf anser jag i alla fall vara det bästa beviset på hans karaktäriseringsförmåga. Bland alla de många scenkapelser jag sett, har den bränt sig in i mitt minne med sällspord tydlighet. Bara man såg de där brustna irrande blickarna, så visste man genast att man hade en sinnessjuk framför sig. Men trots allt lyckades han få fram något ärligt i kungens väsen, som kom en att fatta sympati för honom och känna medlidande med honom. Man förstod att kungen var en svag och sjuk, men god människa.

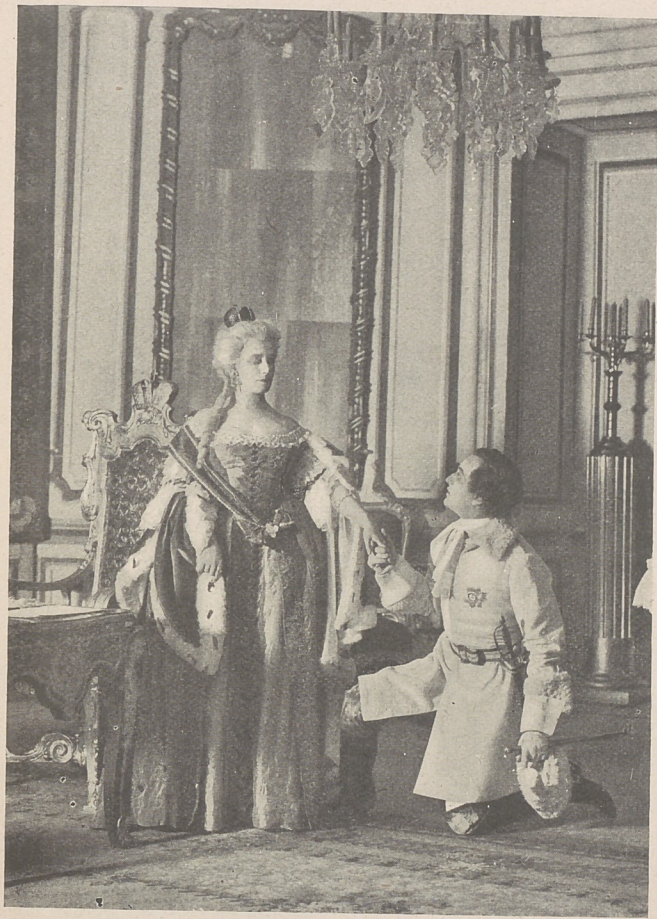
Svanevit. 1914.

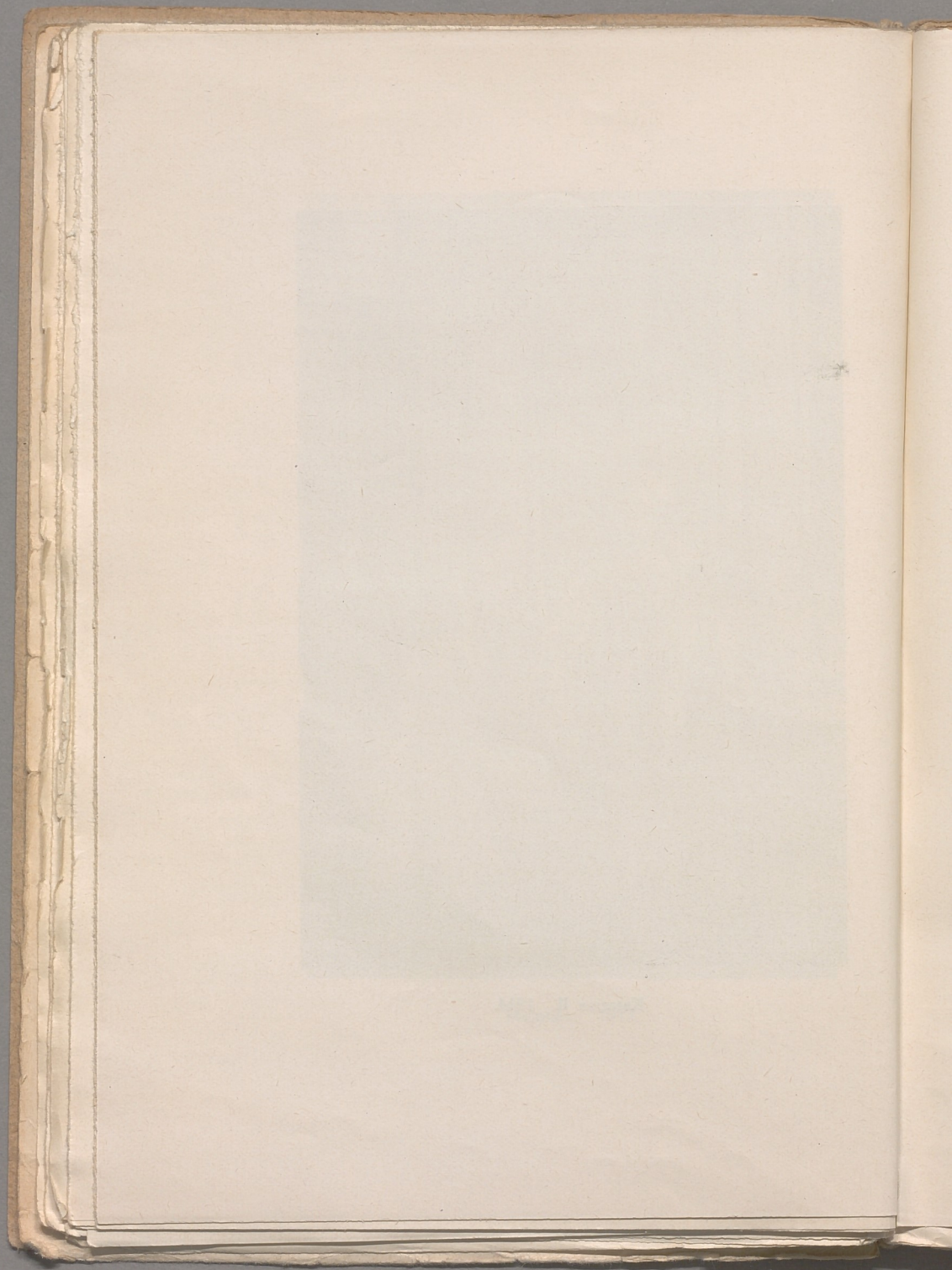

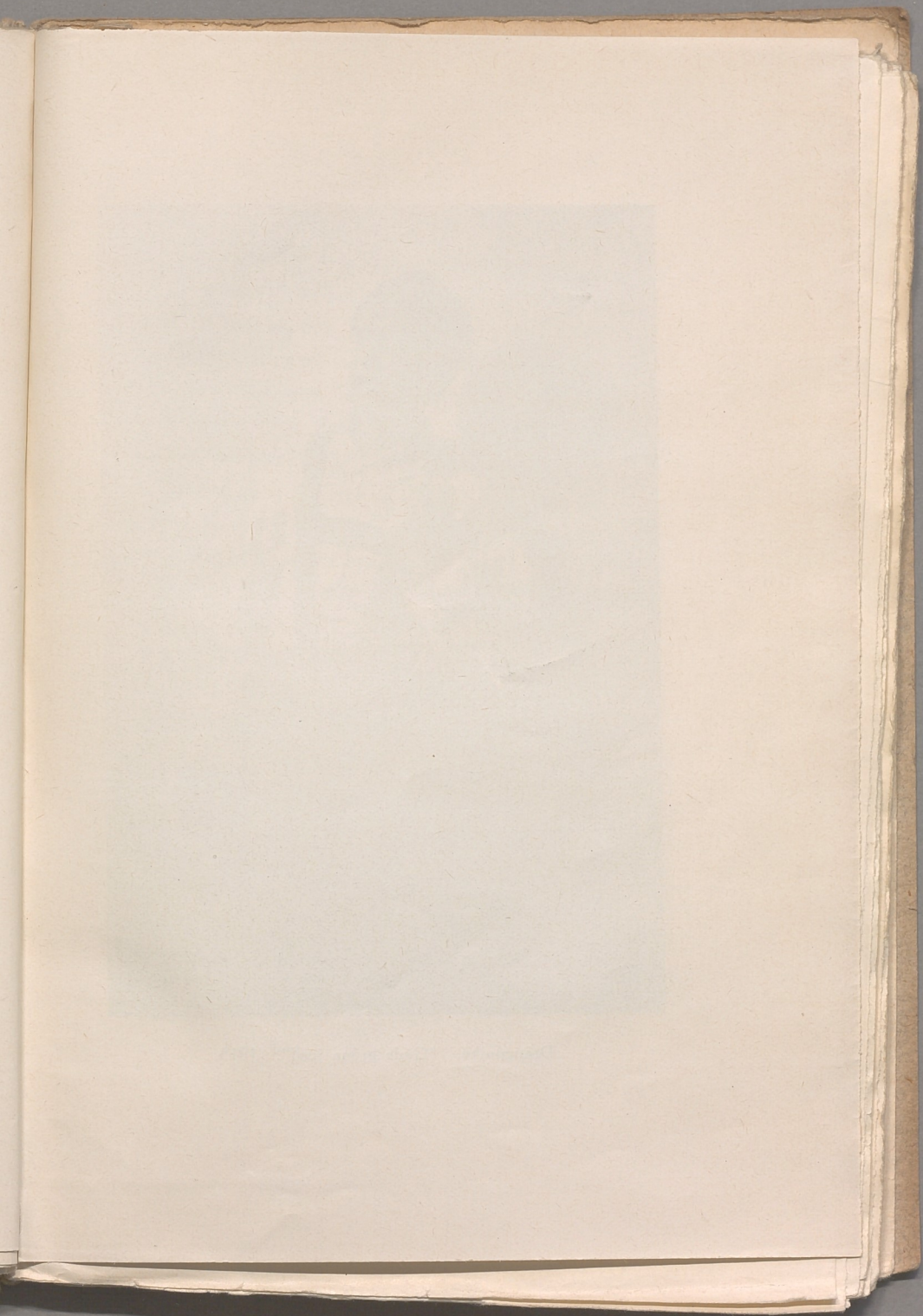

Majolika. 1913.

Katarina II. 1914.

Drängpojke. "Guds gröna jord". 1915.

C:o: Den gjorde han styft. Och utmärkta recensioner fick han!

Den feta damen minns Daniel Fallströms:

“Gösta Ekman var helt enkelt förtrollande i rollen. Han var här karaktärsskådespelare i stor stil. Och det hördes även på publikens energiska bifall, när han visade sig på scenen efter sista aktslutet, hur verkligen gripnen salongen var. Kanske var Ekmans Gustav IV Adolf kvällens stora behållning.”

K. 5: Jag såg honom i den rollen. Jag tyckte han var enbart tråkig.

C:o: Var för all del tyst, kära bror, så skulle man kunna tro, att du begriper någonting!

Ariosto: Det är roligt att se honom. Att se fru Brunius och honom spela tillsammans är en stor njutning. Eller fru Teje och honom. Han har visat, att han är en duktig karaktärsskådespelare. Kanske passar han dock allra bäst i modern konversationskomedi. Den stora, djupa tragedien ligger inte för honom, efter vad jag kan förstå. Men hans egentliga fack för närvarande är ju förste älskarens.

Vi ha inte många första älskare på vårt lands scener i denna stund.

C:o: Det är sant. Men det är en olycka med det där "förstaälskandet". Unga flickor svärma naturligtvis för honom, men moget, kritiskt folk vill inte ta honom på allvar. Publiken i allmänhet säger: Det där är inte konst. Varmed menas, att de inte är svårt. Konst, det är: intressanta masker, omlagd röst. Då *förstår* man att det ligger arbete bakom. Men att gå in och se ut som sig själv, det kan väl inte vara någon konst! Därför är det roligt att han fått göra karaktärsroller, där han visat de klentrogna, att han mäktar segra i andra roller än första älskarplanets.

C:o: Har du tänkt på att det snart är hundra gången, som stycket går. Men det spelas lika väl, lika intresserat, som om det vore premiär. Det är god disciplin, — och en strävan att bjuda det bästa. Det är en njutning att höra dessa samtal, som löpa så lätt, så lekande, där replikerna osvikligt gripa in i varandra. Det hela verkar improvisation.

Ingen människa kan ana att det ligger arbete, allvarligt, konstnärligt arbete bakom denna fjärilslek.

Och nu ringer det.

Den feta damen har sin plats på samma bänk som de tre herrarna.

Först klämmer hon sig förbi C:o, som hon respekterar till den grad, att hon driver sin artighet ända därhän, att hon försöker göra sig smal.

Men Ariosto litar hon inte riktigt på och när hon passerar honom sväller hon ut igen, så att hon stryker mot hans skjortbröst.

Men när hon tränger sig förbi K. 5, flamma hennes kinder till och hennes ögon få en mordisk glans.

Och hon trampar honom på tårna med all kraft.

Något straff skall han väl ha!

De tre herrarna se efter henne. K. 5 stramar upp sig.

“Pojkar“, viskar han just som ridån går till väders. “Såg ni den där feta kvinnan som

satt och stirrade på oss i kafeét. Hon har förälskat sig i mig! En sådan blick hon gav mig. *Och så trampade hon mig på tårna!* Arma tusan . . .“

Och medan ett självbelåtet leende leker kring hans läppar, för han kikaren till ögonen för att njuta av fru Brunius fötter, ansikte, figur, toaletter samt — i den ringa del han förmår, — av hennes konst!

EN KVÄLL BAKOM RIDÅN PÅ SVENSKAN.

Det är på Royal, en afton. Kafeets larm brusar omkring oss, pratet sorlar och skratten klinga, fontänens sus och orkesterns tonvågor smälta samman i skälvande ackord.

Cigaretterernas blåa rökslingor ringla sig upp mot taket.

Vi sitter tillsammans, Gösta och jag.

Du förstår, jag måste ha ett kapitel till. Jag hade tänkt få en liten skiss om livet bakom ridån en kväll på Svenskan. Det är ju många som vill veta hur det går till därnere.

— Jaså, ja då får du väl försöka att skriva ett stycke om det då!

— Du berättar alltså glatt och humoristiskt om hur ni har det därnere . . .

Det händer väl alltid både ett och annat roligt därnere.

— Ja, vars . . . ja, vi har trevligt jämt, men något *särskilt* roligt, nja . . .

— Nå, vi tar det från början . . . Alltså:

*

Gösta Ekman river opp scendörren och nickar åt fru Lindeberg i gluggen.

— Goaston! Något nytt?

— Jodå — det är repetition i morgon kl. 11. Han försvinner upp genom den lilla mörka trappvindlingen och går ned över scenen, som ligger i halvmörker. Dekorationen, som bakifrån liknar en stor låda av grå väv, står uppställd. Scendoften slår emot honom.

Det är inte bara en lukt, hopvävd av murkande golv, råttor, damm, kulissdoft, smink och puder, det är något mera. Det är en ogripbar förnimmelse av de teaterminnen, vilka leva mellan dessa gråa, nakna brandmurar, som skymta i dunklet och på vilka röda lyktor brinna här och var likt sällsamma klängrosor. Det är minnet av alla de teaterkvällar, som virvlat fram över dessa grå bräder, det är som om generationers applådaskor och bifallsjubel

efter de stora segrarna ännu dallrade i luften här . . .

Några scenarbetare skymta i halvmörkret.

— Kväll, gubbar!

Han går upp i logen, tänder ljus och stiger in i logen. Det är ett mycket litet rum. Väggen mitt emot dörren har en glugg under taket, vilket skulle komma rummet att likna en fängelsecell, om inte dess inredning i övrigt förjagade detta intryck. Vid ena kortväggen (alla väggarna äro egentligen kortväggar) står sminkbordet, flankerat av två smala klädsåp.

På bordet står en spegel, och kring den grupperar sig hela maskeringsattiraljen: sminkstänger, långa, korta, smala, tjocka i skiftande färger, mastixburkar, näskittklumpar, lösskägg, lösmustascher, crêpebitar, kristallburkar med vaselin och puder samt pudervippor, pudorborstar och penslar.

Ovanför bordet hänger en bild av Strindberg, porträttet från jäsningstidens år. Mitt emot sitter en gipsmask, föreställande Julius Cesar.

I ett hörn står ett litet tvättställ. Tack vare

vänlighet och gott bemötande kan han emellanåt få litet varmvatten. Ty lyxen med handfat med varmt och kallt vatten ur kranar är okänd här. På väggarna hänga kostymer. Framför sminkbordet står en stol. Resten av utrymmet (c:a 0,5 kvadratmeter) är avsett att röra sig på.

Han kastar av sig päls, mössa och rock, slänger på sig sminkrocken och börjar arbetet framför spegeln.

Någon dörr har logen inte. Bara ett draperi, så han kan höra allt som sker och säges utanför.

Kamraterna börja komma. Först hörs ljudet av släpande steg. Så skymtar en gestalt i dörröppningen.

“—ton! Nu kommer jag själv!” — Det är Torsten Hammarén. Han har en lustig vana att lägga till detta “själv”.

Gösta knåpar intensivt med lösnäsan. Han kommer plötsligt att tänka på en gammal lustig historia. Det var i Gösta Berlings saga. Aréhn spelade Onkel Sintram och i en av scenerna, som spelades i dunkel, upptäckte kamraterna att han stoppat hela sin stora lösnäsa

full med knappnålar, så den såg ut som en veritabel nåldyna. Det var ju förfärligt svårt för kamraterna att hålla sig för skratt. Hur det nu var fick mäktig chef reda på saken och Aréhn fick en skrapa.

— Nej, men det var inget skoj, försäkrade han. Jag höll på att tappa min lösnäsa och då var jag ju naturligtvis tvungen att sätta fast den med något!

Nu ringer det, första gången.

“Gustav, kom och krafsa mig i håret!” Perukmakaren justerar peruken med van hand. Påklädaren glider in i logen och några minuter före 8 är Gösta Ekman fix och färdig till kvällens föreställning — — —

Han går ned och ställer sig vid ridåhålet och stirrar ut i salongen. Därute smäller det i dörrar. Publiken strömmar till.

Nu ringer det andra gången . . . Plats . . . mörkt i salongen . . . ridå.

*

Gösta tänder en ny cigarrett, lutar sig tillbaka och säger: Ja, så var det med det, nu vilar vi oss ett tag.

— Nej, det är jag inte alls med på.

— Ja, men du förstår, nu spelas första akten. Och det sker ju inte bakom ridån.

— Det är ju sant. Men alltid inträffar det väl något lustigt under spelets gång?

— Jag hörde en gång en historia om en skådespelare, som hade en tragisk scen vid telefon. Och en kväll hade hans kamrater anordnat riktig lokaltelefon in till scenen, utan att han visste om det.

Han gick av och an i väntan. Så kom ringningen. Han lyfte luren med ett tragiskt uttryck i sitt bleka anlete: Hallå!

Till sin obeskrivliga häpnad hör han en röst i telefon: "Hallå, vad du låter tragisk!"

Han hade all möda i världen att inte brista i skratt.

"Nej," sade han i enlighet med rollen. "Det kan inte vara sant!"

"Vad du låter lessen, lille vän. Du skulle

ta och gaska opp dig," kom det i luren. "Du skulle hoppa kråka en stund eller förtära några blodkraftpiller. Eller ta ett lavemang, kanske? Det lär lätta så bra."

"Förfärligt, förfärligt", stönade han enligt rollen, skakande av skratt!

"Har du inte hört," kom den obevekliga rösten...
att negern är så svart på magen
att man mörkrädd blir om dagen,
samt att många bäckar små leka bäst och att
lika barn göra en stor å!"

Den arme skådespelaren kunde inte klara sig längre. Han föll ihop mot bordet, frustande av skratt.

Men det gjorde ingenting. Publiken trodde att han grät!

— Nå, har aldrig ni för er några sådana där galna påhitt.

— Nej, absolut inte.

— Nå, då fortsätter du alltså.

*

Gösta har just slutat middagen. Han har emellertid knappt ätit någonting. Han är blek och tydligen mycket nervös, talar inte med någon och låser genast in sig i sitt rum, där man hör honom gå av och an, rabblande ramsor och ord, underliga ord, frågor, som ingen svarar på, befallningar, som ingen hörsammar och böner, som ingen rörs av. Plötsligt kommer han utstörtande, beställer en bil och åker ner till teatern.

När han stiger ur bilen, upptäcker han att han inte har några pengar på sig. Alltså måste han in på teatern och låna, för att sedan skicka ut dem med någon. Gå själv vågar han inte. Att vända tillbaka betyder ju att något kommer att gå gale.

Och så går han upp till logen. Dekorationen är inte färdig, vilket förvånar honom, eftersom han är säker på att den var det på generalrepetitionen. Och så talas det om att det är dåligt sålt, vilket förvånar honom i än högre grad, eftersom han trott sig veta, att huset var utsålt dagen förut.

Så ger han sig upp till logen. Elektriska ljuset går inte att tända! Spring och elände, svordomar, förbannelser. Och klockan går! Hur i alla tider skall han kunna hinna!

Nå, äntligen blir det ljus! Han sliter av sig kläderna och börjar sminkningen. Han upptäcker till sin fasa att han inte är rakad! Inte heller finns det några planer att bli rakad nu! Alltså igång med sminkningen! Jäkl...! Lös-näsan vill inte fastna, vill inte ta form. Han knåpar och knådar, men det lösa kittet slinter och halkar mellan fingrarna.

Vad skall han ta sig till! Klockan ligger tickande på bordet och visarna marschera i snabb takt mot åtta.

Så får näsan vara! Han sminkar sig, masken blir dålig, men det kan inte hjälpas.

Påklädare!!

Himlar!! Alla knappar ur byxorna! Vad är att göra! Man får försöka med säkerhetsnålar.

Och se kragen! Kunde man inte ge sig fan på det! Tre nummer för liten! — Det finns inga planer att använda den! Låna en! Det

springs och ropas, äntligen får man tag i en som är lagom stor! Och då är det inte alls den rätta modellen! Det kan inte hjälpas! Den måste användas i alla fall!

Är nu allt klart? Nej, litet mer rött på läpparna! Och just som han slutat använda sminkstängen och skall lägga tillbaka den på bordet, halkar den ur hans hand och ritar en röd strimma över det vita bröstfältet, innan den faller i golvet och försvinner in under bordet.

Och nu ringer det! R-r-r-r!!!! Ekande och gällt, darrande av otålighet!

Han får ta med en handduk och torka så gott sig göra låter. Och under tiden ringer det, irriterande gällt, det är som ilska fräsningar.

Så! Han störtar ned på scenen. Därute har publiken strömmat till, det ser åtminstone ut som fullt hus.

Dekorationen är klar, allt är klart! Då känner han att han glömt revolvern, som han skall ha mitt i akten.

Någon störtar upp för att hämta den! Det

dröjer, minuterna gå, sorlet därute tonar nästan en smula otåligt.

— Den finns inte i logen, flämtar den ut-sände, när han kommer tillbaka.

Förtvivlad och darrande av vrede störtar Gösta tillbaka upp i logen. Efter att febrilt ha rivit om i alla skåp och lådor hittar han revolvern i det vattenfyllda handfatet. Alltså oanvändbar!

Han störtar ner på scenen igen, och medan sorlet därute övergår i ett hotande muller, springer man benen av sig på scenen för att få tag i en revolver. Vilket slutligen lyckas.

Nu är han i alla fall dömd! Nu måste det gå galet! Han har ju måst vända om!

Ridån går upp. Spelet börjar, replikerna falla därinne, ibland hårt som en hagelskur, än som tunga droppar, än tona de i samklang, än korsa de varandra som blanka florettklingor.

Nu skall han snart in... Den stora, starka, grymma rampfebern griper honom, den kramar samman hans bröst, river med vilddjursklor i hans inälvor, förlamar hans armar och ben,

den lägger sig som en järnhand över hans mun. Läpparna torka.

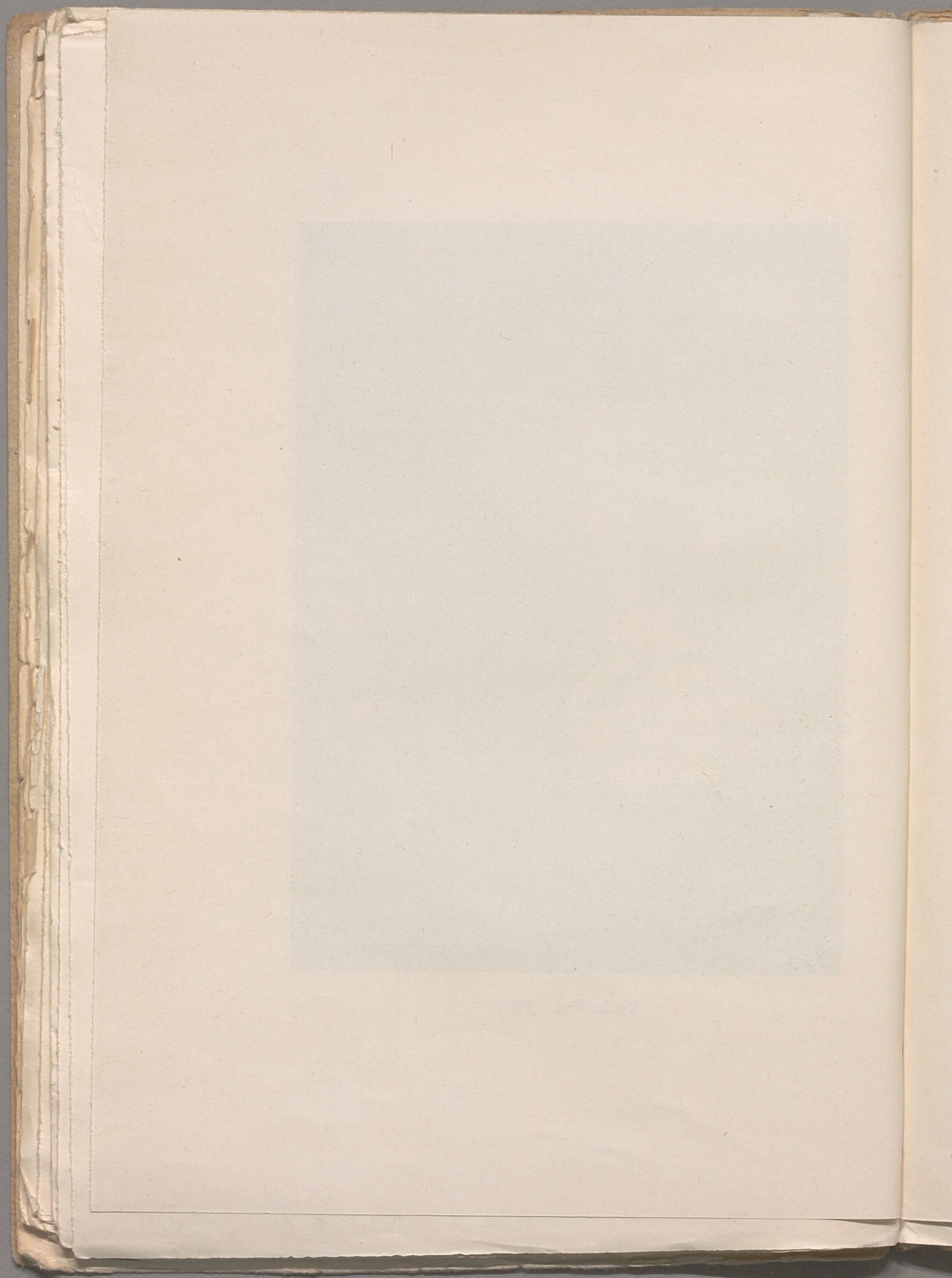
Nu föll repliken! Han sliter upp dörren — tar ett par steg in och börjar tala.

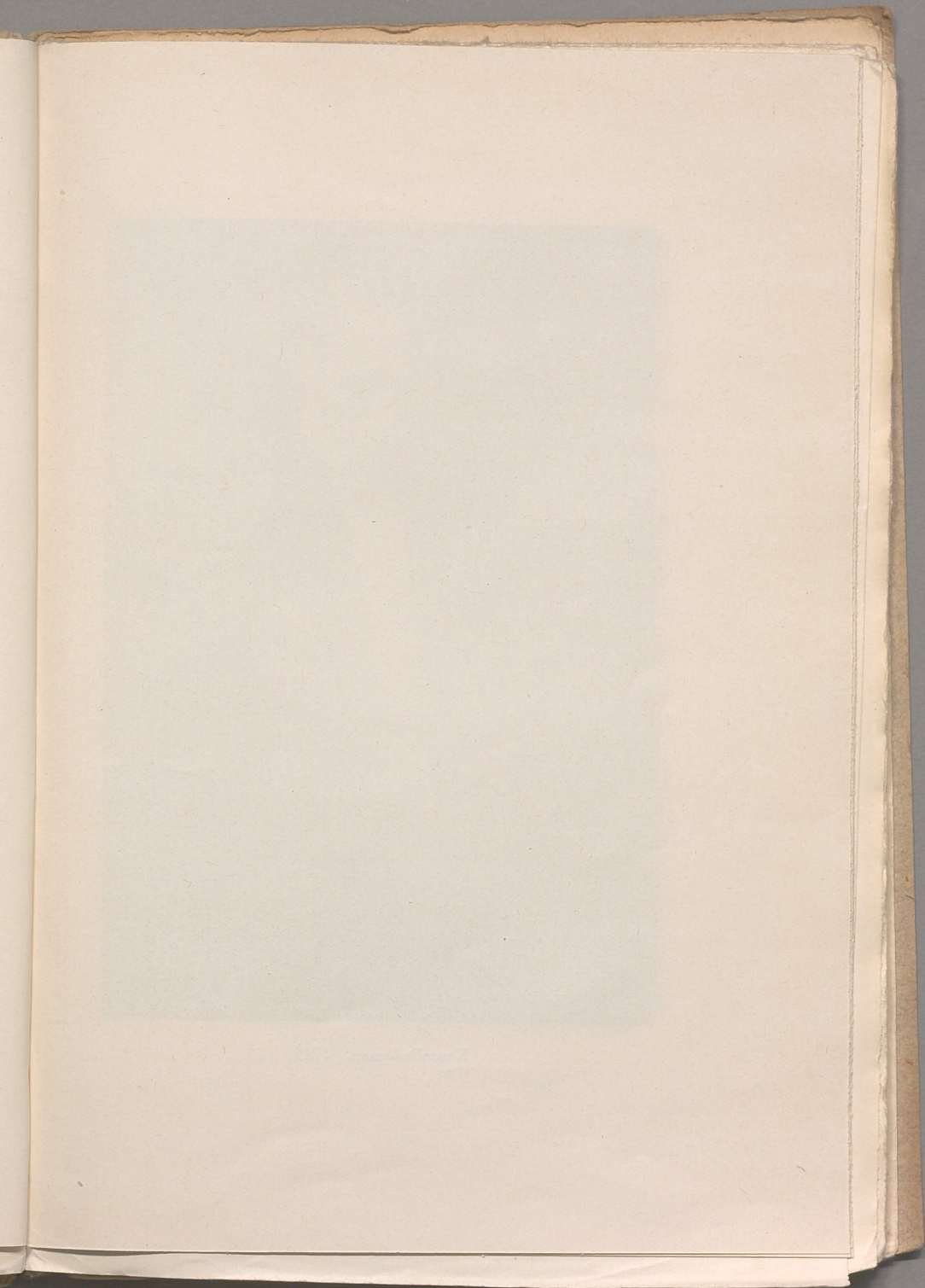
När han sagt sin replik, får han plötsligt syn på motspelarens ansikte. Det uttrycker den mest levande häpnad! Och han blir alldeles kall när han med ens kommer ihåg, att den repliken hör hemma i ett helt annat stycke.

Sufflören viskar så det fräser, men vad hjälper det! Han kan inte komma ihåg ett enda ord. Kallsvettig står han där fånigt stirrande, stammar hjälplöst, medan publiken, som suttit häpet avvaktande, låter höra ett hotande mummel, som växer till en kör av vredgade röster, ur vilken skärande visslingar gällt klinga fram. Och medan han förtvivlad vacklar mot en stol, ser han den barmhärtiga ridån gå ned — och så vaknar han. Han ser sig omkring med yrvakna blickar och suckar: Gudskelov — att det bara var en dröm!

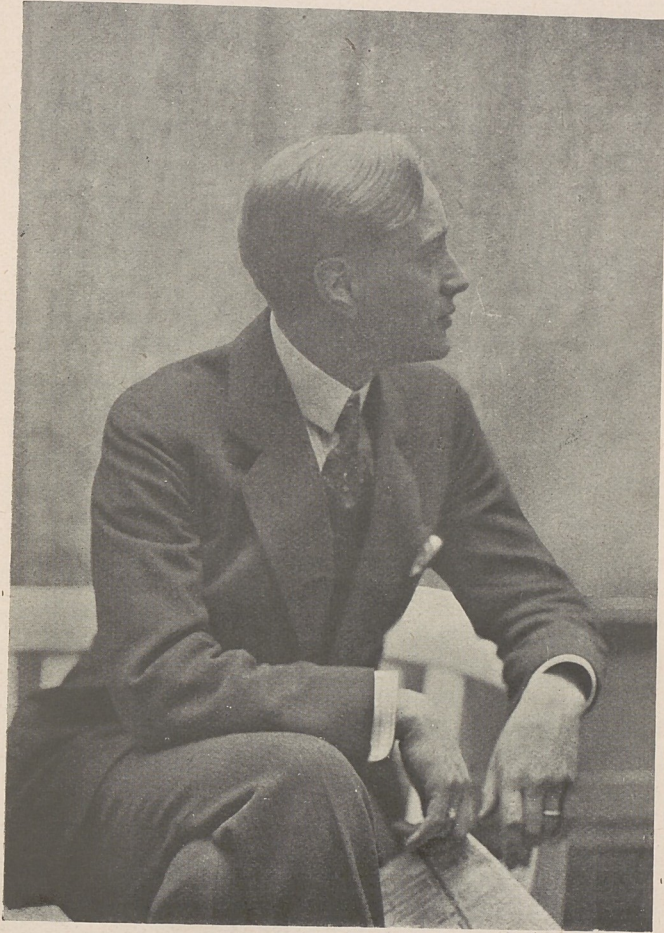
Lycko-Per. 1916.

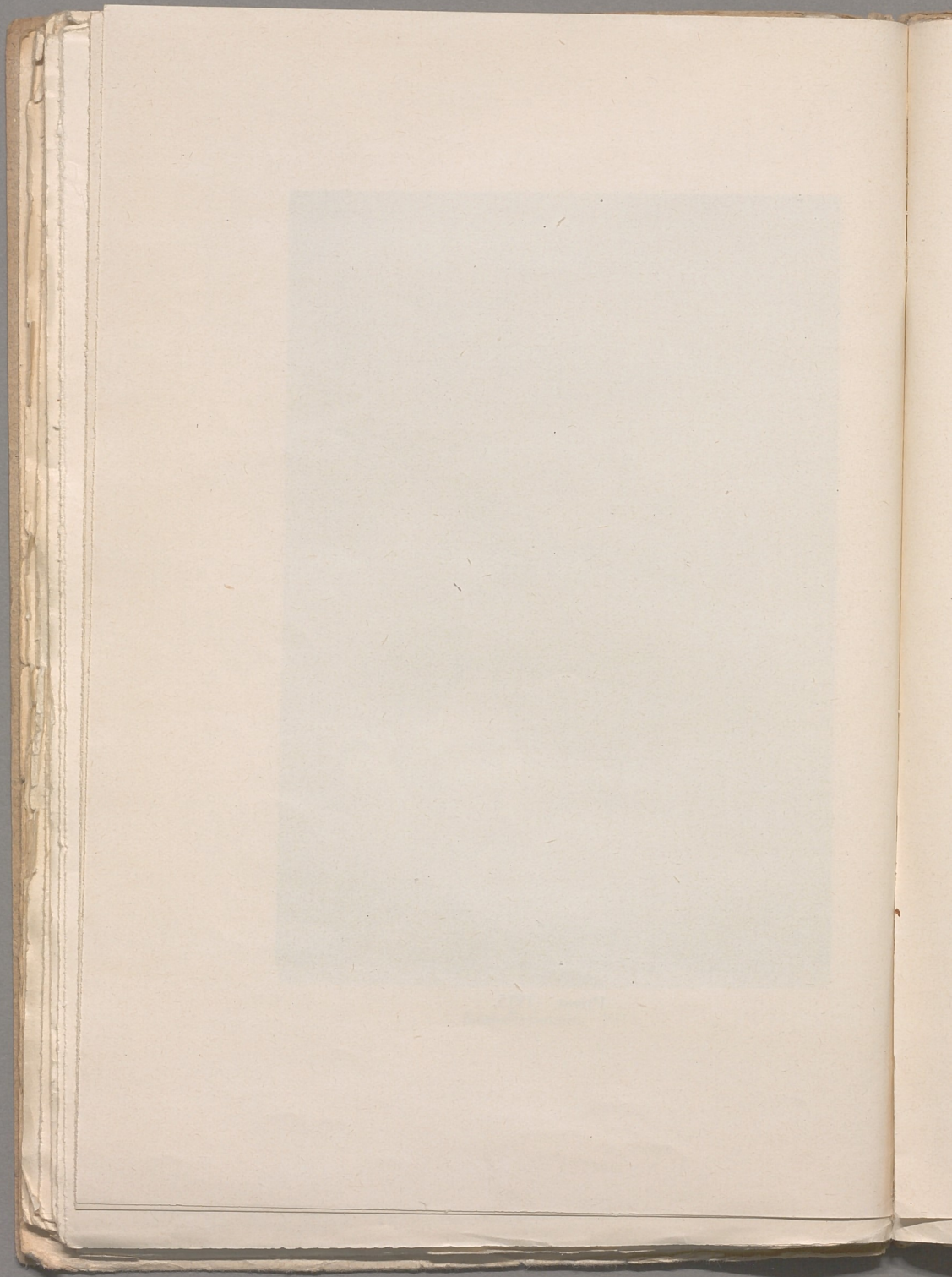

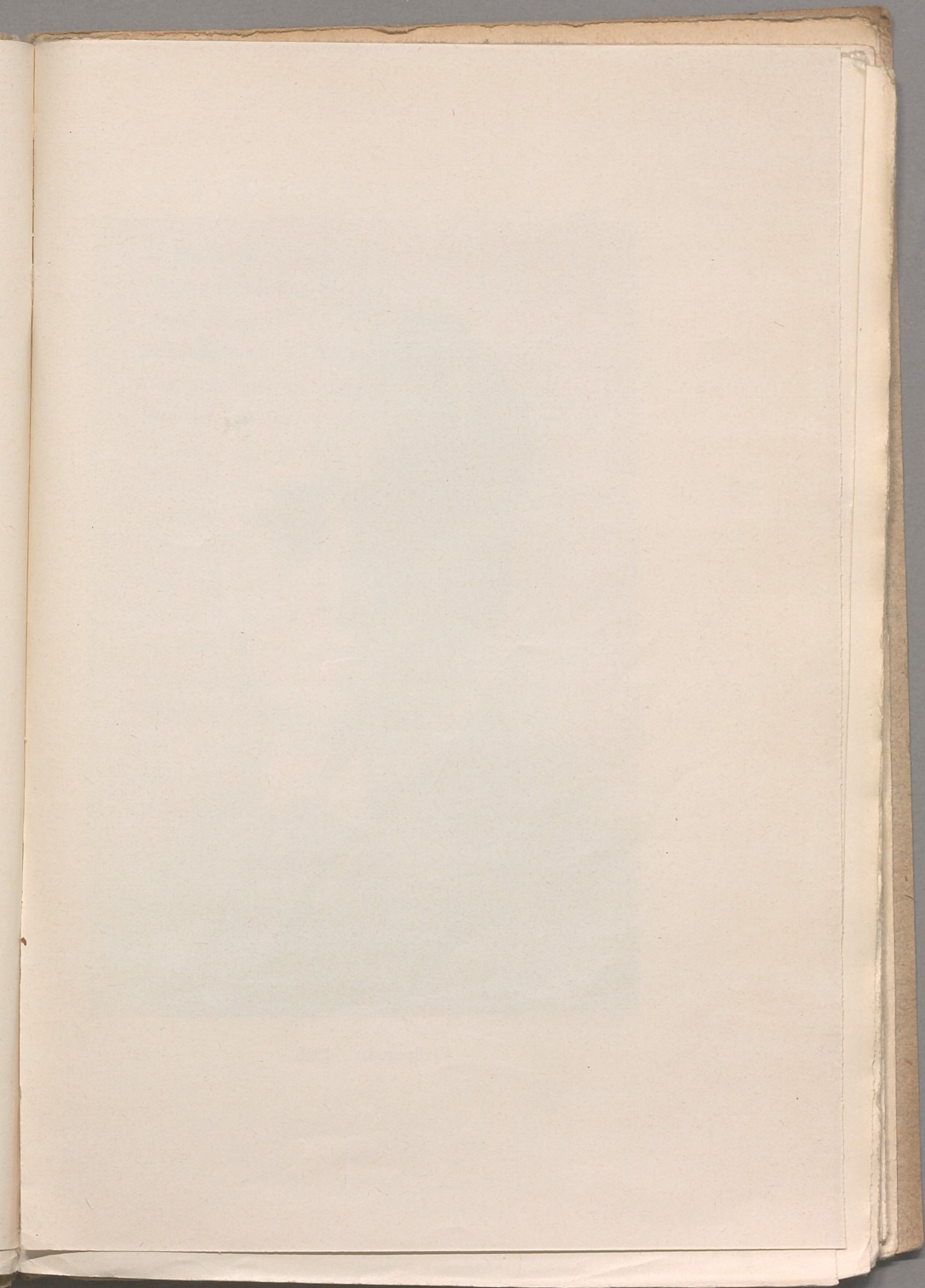

Kameliadamen. 1915.

Privat. 1915.

Civilporträtt. 1916.

Ja, säger Gösta, så där är det alltid! Före varenda premiär drömmer jag alltid sådana där mardrömmar. Och en premiär är någonting förfärligt! Det finns ju gammalt förståndigt folk som alltemellanåt drömmer hemska drömmar om att de är uppe och bli kuggade i studenten. En premiär är ju ett slags examen, där man skall förhöras på sin läxa. En premiär är alltid en viktig och avgörande händelse och motses jämt med bävande spänning av skådespelaren. Den betyder seger eller nederlag för honom — och vad de båda alternativen i sin tur innebära, det är inte svårt att inse. Folk tror att skådespelarens yrke är ett dagdriveri, en lätt och angenäm syssla, som kräver oändligt litet arbete och avkastar förfärligt mycket pengar. Och själva utövandet av arbetet är ett nöje, det är bara som en fest! Man behöver bara ha tur!

Man blir ond när man hör sådant! Tur! Det finns naturligtvis något som heter så, men hur långt hjälper väl turen? Arbete — det är lösenordet. Utan arbete hjälper ingenting. Tur

och reklam, begåvning och hela konkarongen förslår inte en smul för en artist som inte vill arbeta.

Men visst är det ett roligt arbete. Nog är det som en fest många gånger. Men det kan också vara hårt och bittert emellanåt.

— Blir du inte trött på alltsammans ibland?

— Inte! Men jag skulle vilja komma ut på resor! Se fransk, engelsk, tysk teater. Få nya intryck. Det är vad vi mest behöver. — Vi få för litet impulser. En skådespelare behöver se nytt, för att kunna ge nytt. Han måste komma bort ibland, inte ständigt gå i samma tramp.

Som det nu är, får man ju nöja sig med att gå på någon av de andra teatrarna. Det är inte så ofta jag ens kommer i tillfälle till det!

— Men är det inte tråkigt för en skådespelare att gå på teatern? Kan du verkligen få någon illusion?

— Ja, då! Jag går gärna på teatern. Och jag har alltid roligt — när det spelas bra!

— Nej, men hör du Gösta . . . du har möj-

ligen ingen aning om, att du skulle berätta om Svenskan . . .

— Nej, nu pratar vi, det är mycket roligare.

Och så prata vi. Vi komma att tala om framtiden . . . “Jag tänker inte mycket på den”, säger han. “Jag lever så starkt i nuet, att jag inte hinner det. Och bäst som det är, så är man gammal och sitter och skriver sina memoarer, och det blir naturligtvis roligt. Men för närvarande — och väl ännu många år framåt, hoppas jag — så upplever jag stoffet till dem. Och det är nog ännu roligare . . .

Nej, men klockan är ju redan ett. Nu måste jag gå. Det blev allt ett ganska klent stoff du fick till ditt kapitel! Men du skall få mer — en annan gång!“

Och med det löftet får krönikören ge sig till tåls. — Och läsaren också.

EN SKEPPARHISTORIA.

Solen har knappt gått upp. Morgonbrisen fyller kutterns segel, som stå likt vita vingar mot den pärlemorbleka himlen.

Det porlar sakta kring stäven.

Jag sitter till rors.

De andra sover ännu.

Några nakna skär dansa förbi. Snart ligga även de akter över, och om en stund är det svenska landet en blå strimma vid horisonten.

Mina vänner sover, de vet inte ens att jag har hissat på och stuckit ut.

Nu åker luckan undan och ett blondhårigt huvud sticker opp.

— Var äro vi?

— Ute på havet.

— Thorwald!

Gösta hoppar upp på däck och ett mörkt lurvigt huvud skymtar i gluggen.

— Vaäklockan?

— Halv sju!

— Då går jag och lägger mig.

— O, ditt prydnadsföremål! Du skall koka kaffe!

Efter en stund puttrar verkligen ett spritkök under en kaffepanna.

Gösta har fått på sig ett par vita byxor och en vit skjorta.

— Vart tänker du taga vägen?

— Jag skall upp till ett litet fiskeläge ett stycke längre norr ut. Där skall du få se en liten vrå av världen, där det utom människorna egentligen inte finns någonting annat än strömming. Och där vet ingen människa vem du är. Där har ingen någon aning om ditt namn.

Det drar som ett moln över Göstas ansikte. Han ser litet trumpen ut. Det kan inte hjälpas.

— Jaså, säger han bara.

Så kommer kaffet på däck. Kaffe och skorpor. Och havsvind och morgonsoll! Och en hänförande, ogripbar, majestätisk ensamhet omkring oss.

Efter kaffet badar vi. Jag går upp i vind och två gestalter stå på huvudet i havet. Så tar Thorwald rodret och jag dyker ned i det svala, grönskimrande vattnet. Thorwald ligger på rygg på fördäck. Gösta sträcker ut sig på taket i solsteket. Gösta berättar en rolig historia:

— Jag minns en gång. Det var på en festföreställning under en turné. Vi gav Ulfåsa-bröllopet. Och en av mina kamrater hade att säga:

“Mig tycks de klockor klinga lusteliga, och molnet ser ej heller farligt ut — ty klara solen skiner ju igenom!”

Nå, han deklamerade med stentorsstämma: “Mig tycks de pillror kloncka lusteliga — och så dämpade han rösten: och molnet ser ej heller farligt ut — och högg så i på nytt: ty klara sjolen siner ju igenom!”

Thorwalds bas brummar framme i fören: Är det inte svårt att låta bli att skratta, om det händer något lustigt på scen och du skall vara allvarsam? Har det inte ofta hänt dig på teatern?

— Det kan vara rysligt. Jag minns en gång vi spelade Sherlock Holmes i någon småstad. Mitt under en av de allvarsammaste scenerna märkte jag ett ivrigt fnissande i salongen. Jag kunde inte begripa anledningen. Men plötsligt förstod jag det hela. Ett par stora smutsiga skor med tillhörande ben hängde ner genom taket! Det fanns nämligen ingen sufflör-lucka, utan sufflören fick sitta vid ett hål uppe i vinden med benen uppdragna under sig, men han hade tydligen tröttnat och låtit dem glida ner genom luckan. Men då var det också omöjligt att hålla sig för skratt!

Vinden friskar i. Kuttern skär sig fräsande genom vågorna. Skumstänket virvlar i vinden, gnistrande i solskenet.

Det drar om en timme och vi äro framme. Ankaret kastas, kättingen rasslar i klyset,

storseglet dirkas upp och i jollen ro vi in mot stranden.

Fiskeläget ligger kring en liten bukt vänt mot fastlandet och med en hög bergås bakom skyddande mot vinden från havet. Vårt besök är redan uppmärksammat. Barnungar rusa in i stugorna och ropa högt om det. Bakom rutorna skymta nyfikna ansikten. Ett besök är ju alltid ett avbrott i enformigheten här ute. Men det är ju också misstro i blickarna, ty man känner ju ännu inte främlingarnas avsikter.

På en liten höjd ligger ett litet kapell med kors på taket. Och nedanför det ligga de små låga gråa husen.

Jag stiger in i det närmaste. Vår avsikt är att få köpa strömming.

Det är tyst i stugan. Fiskarfolket är inte fortfärdigt. Till sist säger far i huset: Den där vitklädda herrn där ute, är det den där teaterspelaren Ekman, som brukar te stå i Veckojournalen?

Jag bejakar frågan något häpen.

— Ja, då törs vi nog inte lämna någon strömming.

- Men varför inte det nu då?
- Nej, vi törs inte för Holmander.
- Vad är det för en?
- Det är predikanten våran.
- Är det en präst?
- Nej, han är frikyrklig.
- Jaså.
- Ja, och han har förbjudit oss att ha något att göra med teaterspelare.
- Jaså, det var högst besynnerligt. Har det varit sådana här tidigare i sommar då?
- Ja då, flera, flera gånger!
- Ja men vi kunde väl i alla fall...
- Men inga invändningar hjälpa. Vi fråga i alla stugorna. Dock blir svaret detsamma.
- Då säger Gösta: Var bor Holmander?
- Fiskarhustrun ser förvånad ut: Han bor där i lilla stugan bortom bönhuset!
- Då skall jag tala med honom, så skall ni få se, att vi få köpa strömming.
- Holmander är inte hemma. Han är nere i en av sjöbodarna. En liten pojke springer efter honom.

Detta tilltag väcker en oerhörd uppmärksamhet. Medan Holmander hämtas samlar sig byns innevånare, c:a 30 människor och två hundar, på respektfullt avstånd.

Och så kommer Holmander.

Det är en liten undersätsig man med ett gulblekt ansikte och två små plirande ögon bakom bågade glasögon.

Gösta går vänligt emot honom: Goddag Holmander!

Kolportören blänger misstroget och oförstående på honom.

— Goddag, säger Gösta igen. Kommer Du inte ihåg mig. Vi som spelat teater så mycket tillsammans i landsorten. Nog minns Du väl när vi uppträdde i Sherlock Holmes?

Holmander är alldeles blek och protesterar ivrigt.

— Nej men snälla Holmander, säger Gösta, varför vill du inte kännas vid mig? Det är väl inget att skämmas för att vara skådespelare. Det är ju jag.

Diskussionen pågår ännu en stund.

Holmander är nu så förvirrad, att han inte ens kan försvara sig.

Befolkningen är som fallen från skyn.

Holmander har varit vid teatern! Det var alltså förklaringen till att han avskydde teater-spelare.

Och den stackars kolportören står där som en avslöjad bedragare. Ingen hör på hans livliga protester.

Och vi få så mycket strömning vi vill ha.

Sen rör vi ombord och sticker till havs.

De små fiskarstugorna ha snart smält samman med horisontens blåa linje.

Thorwald håller på att rusta till middag.

— Hör du Gösta, var hade du råkat den där kolportören?

Gösta vaknar upp ur sin dvala i solgasset.

— Den?? *Den har jag aldrig i mitt liv träffat förr!*

Kuttern skär sig fräsande igenom vågorna.

Thorwald småvisslar. Och nog vet jag, vad jag tänker!

FILMEN.

Sommarnatten har sänkt sig över godset. Då och då skymta gestalter i dunklet.

I en berså sitta några unga damer och herrar. Konversationen är i full gång. Man talar om film.

— Är det inte förfärligt tröttsamt att filma, herr Ekman?

— Ibland, men inte alltid. Men spännande är det alltid. Oerhört spännande. Kameran har intet förbarmande. Den ser allt. Den minsta skiftning i anletsdragen. Det är förresten också ett av de fall, där filmen kan ge mer än teatern. Tänk så mycket av skådespelarens mimik på scenen, som går förlorad för publiken. Avståndet till salongen är stort och hans ansikte är täckt av tjocka sminklager, som förstöra alla finare skiftningar. Men på

filmen tar man en närbild; och filmaktörens sminkning är mycket svagare än den som krävs på scenen. Och tro mig, man kan ge mycket bara genom ansiktsspel.

— Herr Ekman är alltså förtjust i filmen?

— Kolossalt. Jag tror fullt och fast på dess stora framtid. För oss skådespelare är den ju ett medel att få våra skapelser bevarade till eftervärlden.

Och så detta, att nå en så kolossalt stor publik! En god film går över hela världen. Tänk vad filmarbetet ger skådespelaren god valuta. Han spelar in en roll en gång och sedan kan han spelas kväll efter kväll över hela jorden, medan han själv studerar in nya uppgifter.

Men om han uppträder på scenen och spelar ett stycke 50 gånger när han blott en publik, som i alla fall inte är större än omkring 50,000 människor. Och man måste komma ihåg att han många kvällar kan vara mindre väl disponerad och alltså inte kan bjuda ett lika gott arbete varje kväll.

Men har filmskådespelaren gjort sin sak bra en gång, så är han ju sedan alltid lika bra på duken i den rollen.

Å andra sidan kan det ju inte förnekas, att detta att spela på scenen har något sällsamt lockande över sig. Att *känna* kontakten med publiken, att förnimma den andlösa tystnaden, den djupa stämningen vid någon särskilt gripande scen, eller att höra skrattkaskaderna välla fram vid någon munter replik eller situation.

— Vilket tycker ni mest om, att spela film eller teater?

— Jag tycker mest om att åka karusell.

— Blev ni mycket glad när Ranft lämnade sitt tillstånd till filmning?

— Ja, kolossalt.

— Men skulle det inte vara roligt att få ledigt ibland? Är det inte förfärligt, att vara tvungen att uppträda så där ofta?

— Visst kan det vara tröttsamt ibland. Men det vore i alla fall mycket, mycket värre, att få gå överksam. Så jag klagar visst inte.

— Vad som i hög grad gjort filmarbetet

angenämt, så är det John Brunius regi. Han är outtröttlig, alltid på gott humör. Och film-skådespelaren är synnerligen beroende av en god regissör och en god fotograf.

— Är Mästerkatten er första film?

— Nej då, jag har varit med i en film "Kvinnogunst" tillsammans med Lilly Bech och Victor Sjöström.

Och jag har spelat in film tillsammans med Grete Wiesenthal. Det var innan jag kom till Svenska Teatern.

Jag minns för resten när jag spelade tillsammans med Grete Wiesenthal. En scen spelades in på Eriksbergsområdet, på en klippa. Där ligger visst stora stenhus nu. Då var där obebott. Grete kom springande barfota och så hoppade hon ner för en liten brant. Så dröjde det rätt länge, innan nästa scen togs och under tiden tog hon på sig sina strumpor, och dem glömde hon att taga av sig sedan. Så att när filmen spelades upp, fick man se henne komma springande barbent och hoppa

ner för den lilla branten, men när hon sprang vidare hade hon plötsligt strumpor på.

Jag minns också när jag skulle dö i den filmen. Och Stiller ropade åt mig: Du får göra det fort Gösta, för du har bara 3 meter att dö på!

I detsamma ringer en klocka.

— Supén är serverad, mitt herrskap!

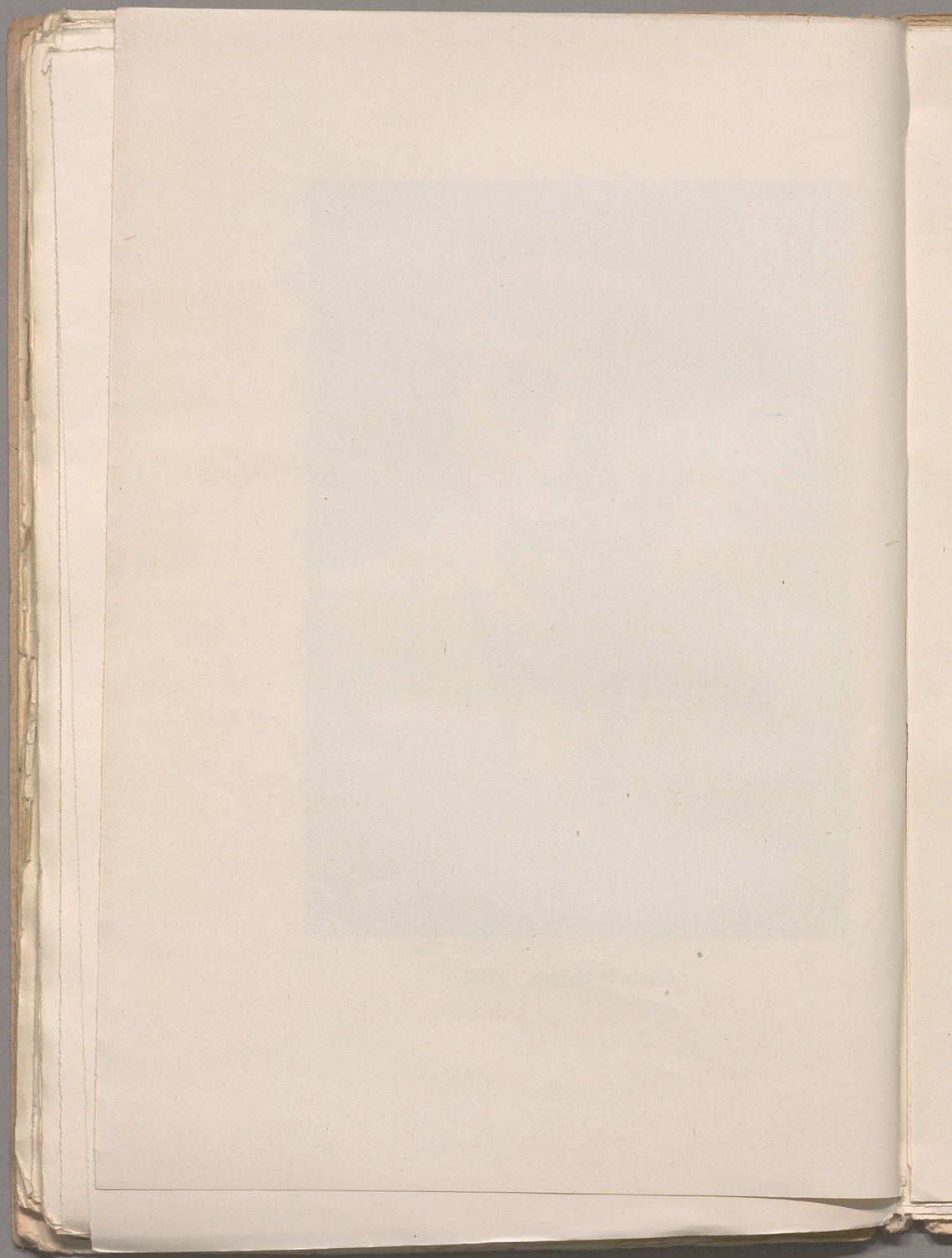
Man sätter sig i rörelse upp mot huvudbyggningen, ur vars fönster gula floder av ljus strömma ut i natten.

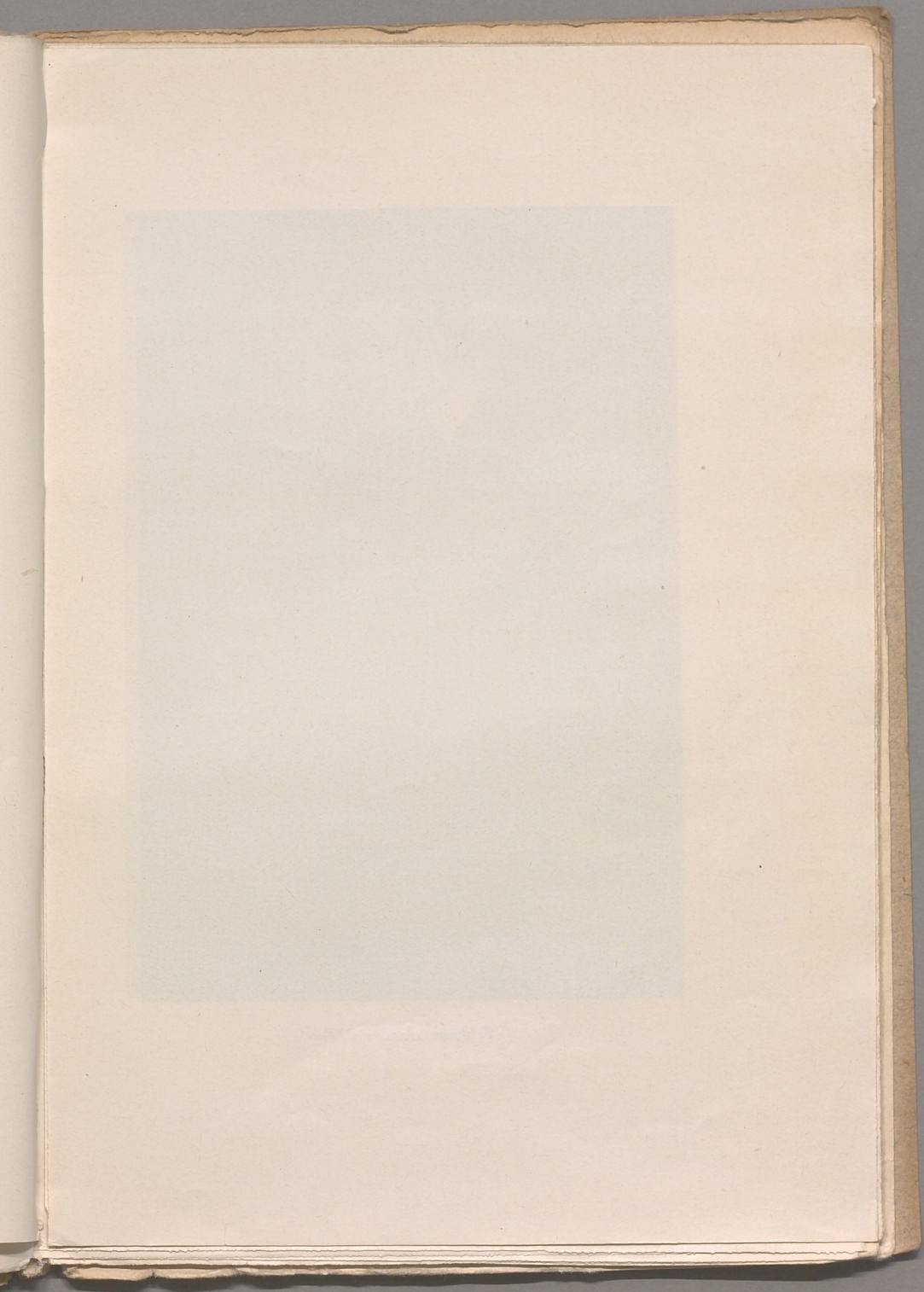
Den unge skådespelaren skall vara i arbete nästa morgon klockan 5, såsom han nu varit många dagar. Sedan väntar en lång, tröttsam arbetsdag, men utom filmarbetet skall han också arbeta på en roll, som han skall utföra under en friluftsturné. Och så har han fått sig tillsänd en roll från Svenska Teatern, som han skall slå i sig så småningom.

Och han minns med vemod, vad hans lärare i skolan alltid sade, när han talade om att han ville bli aktör: Se sådana tål jag inte, för de äro de lataste människor, som finns!

Gamla Heidelberg. 1917.

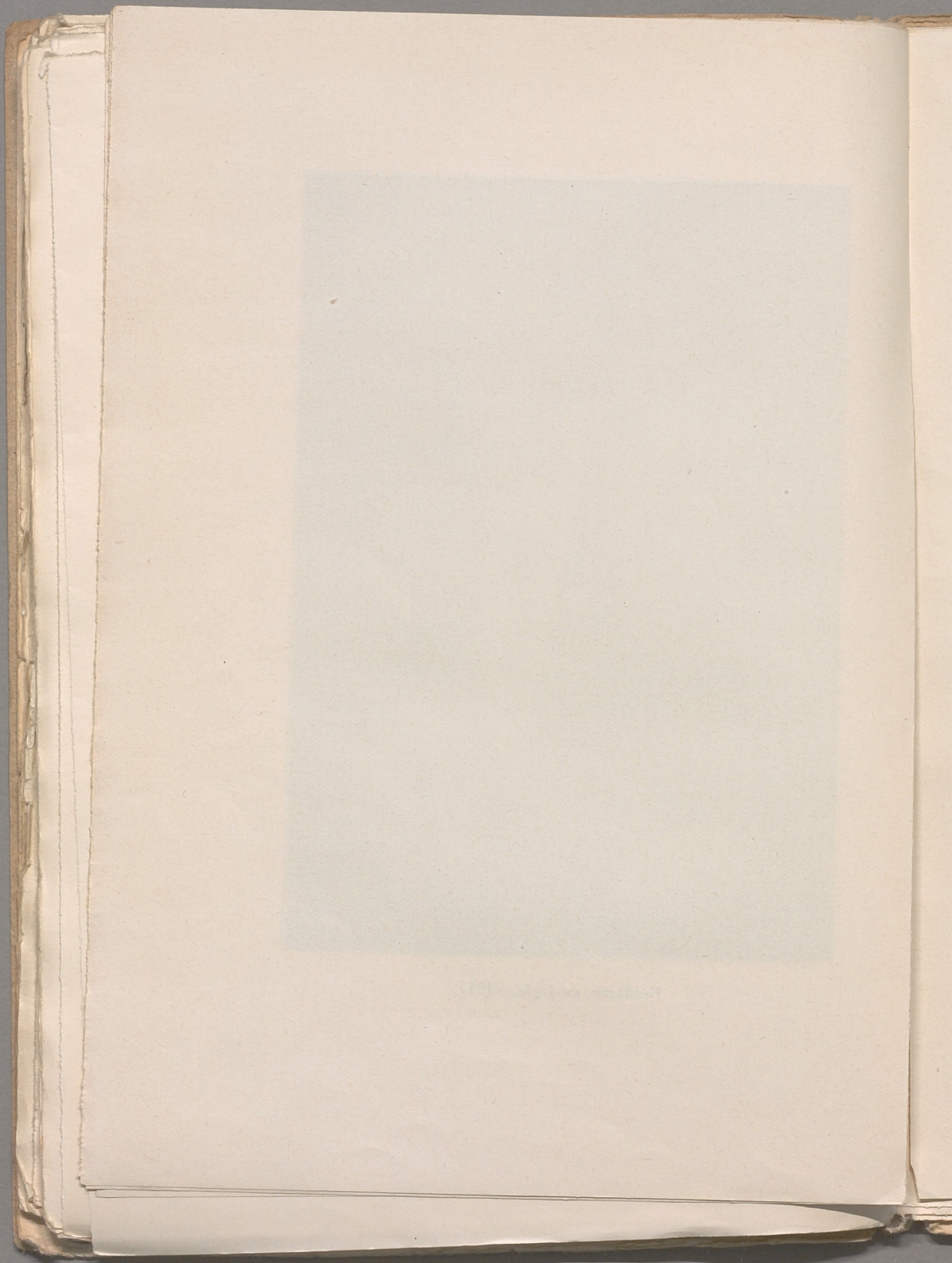

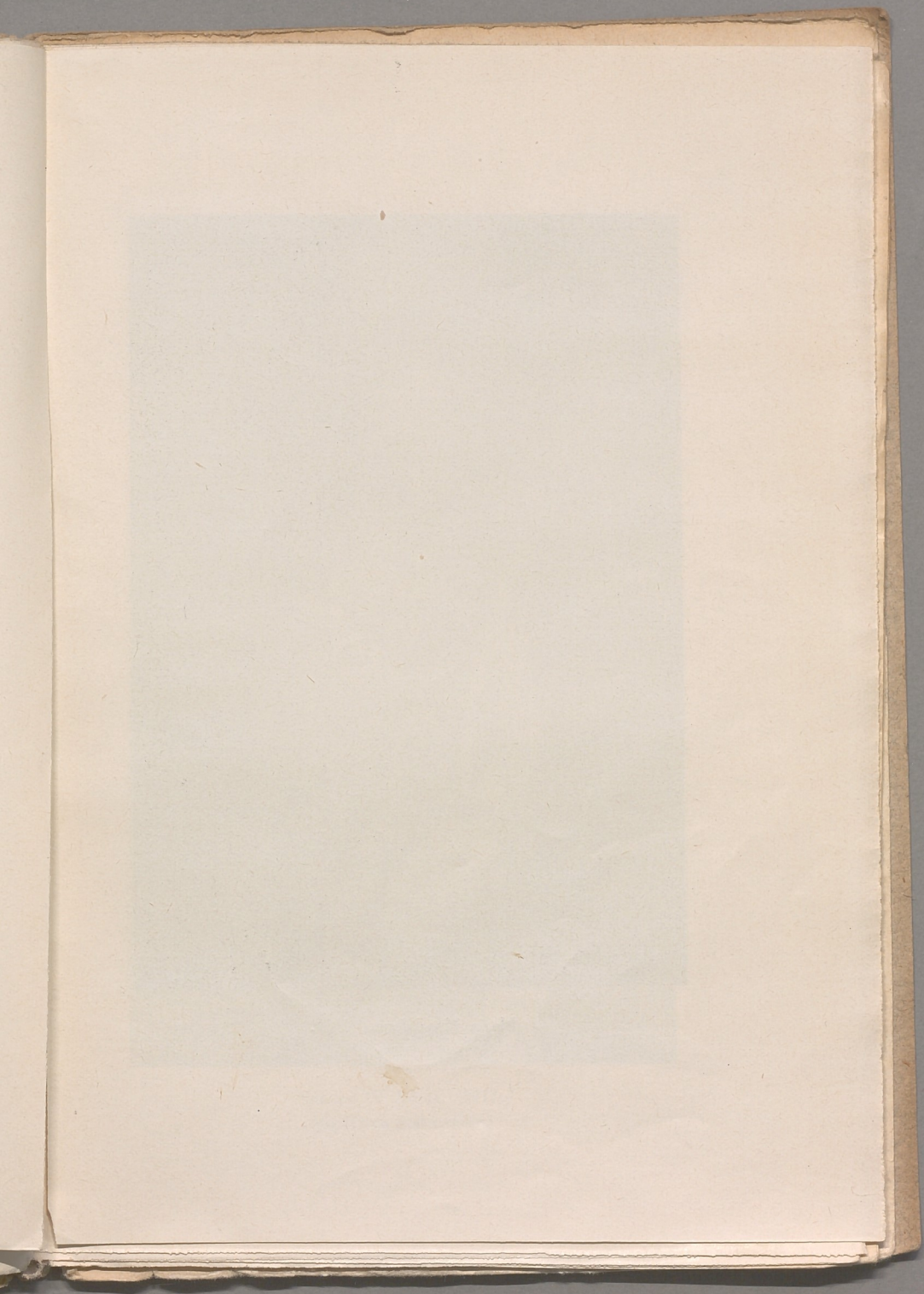

Frökens man. 1917.

Riddaren av i går. 1917.

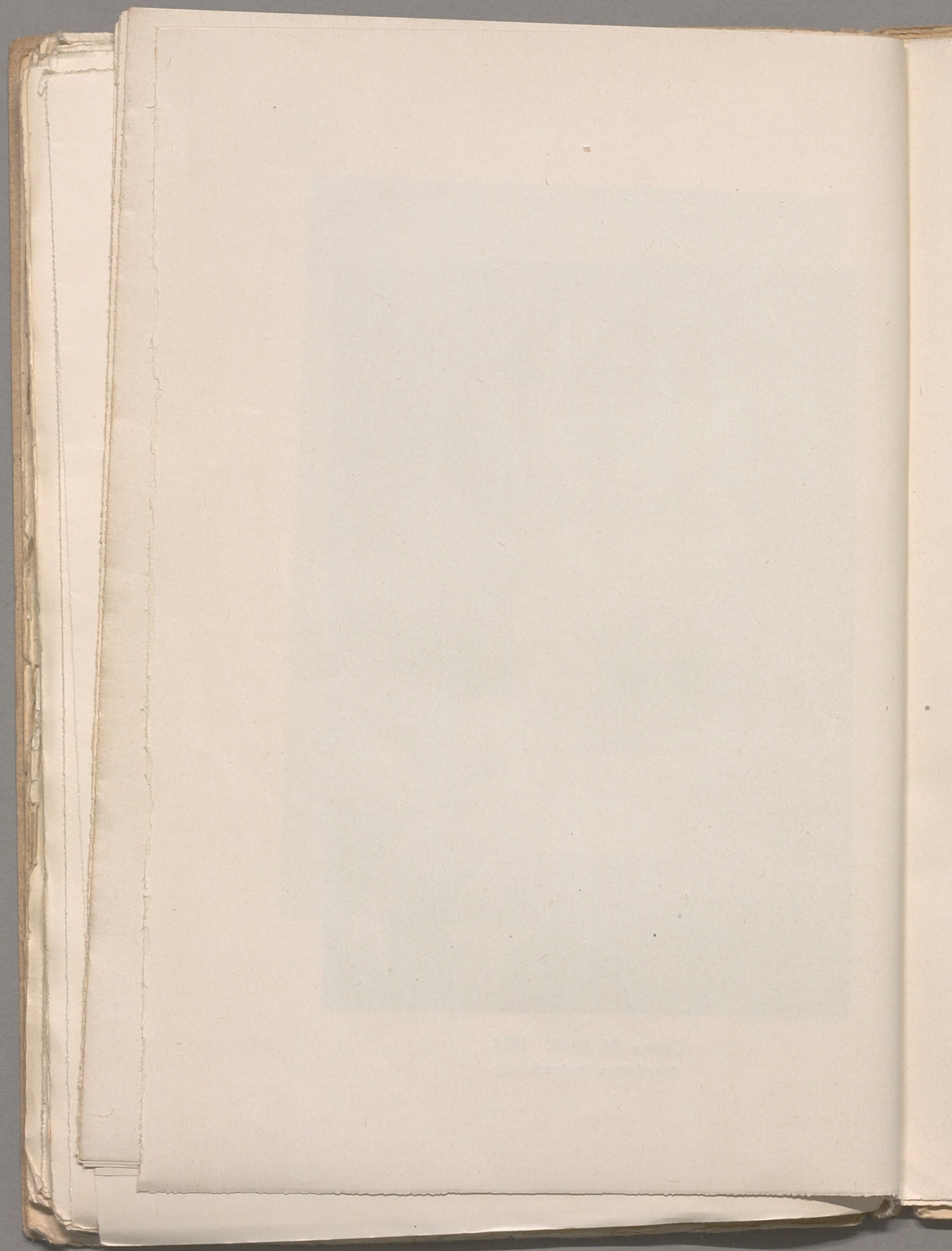

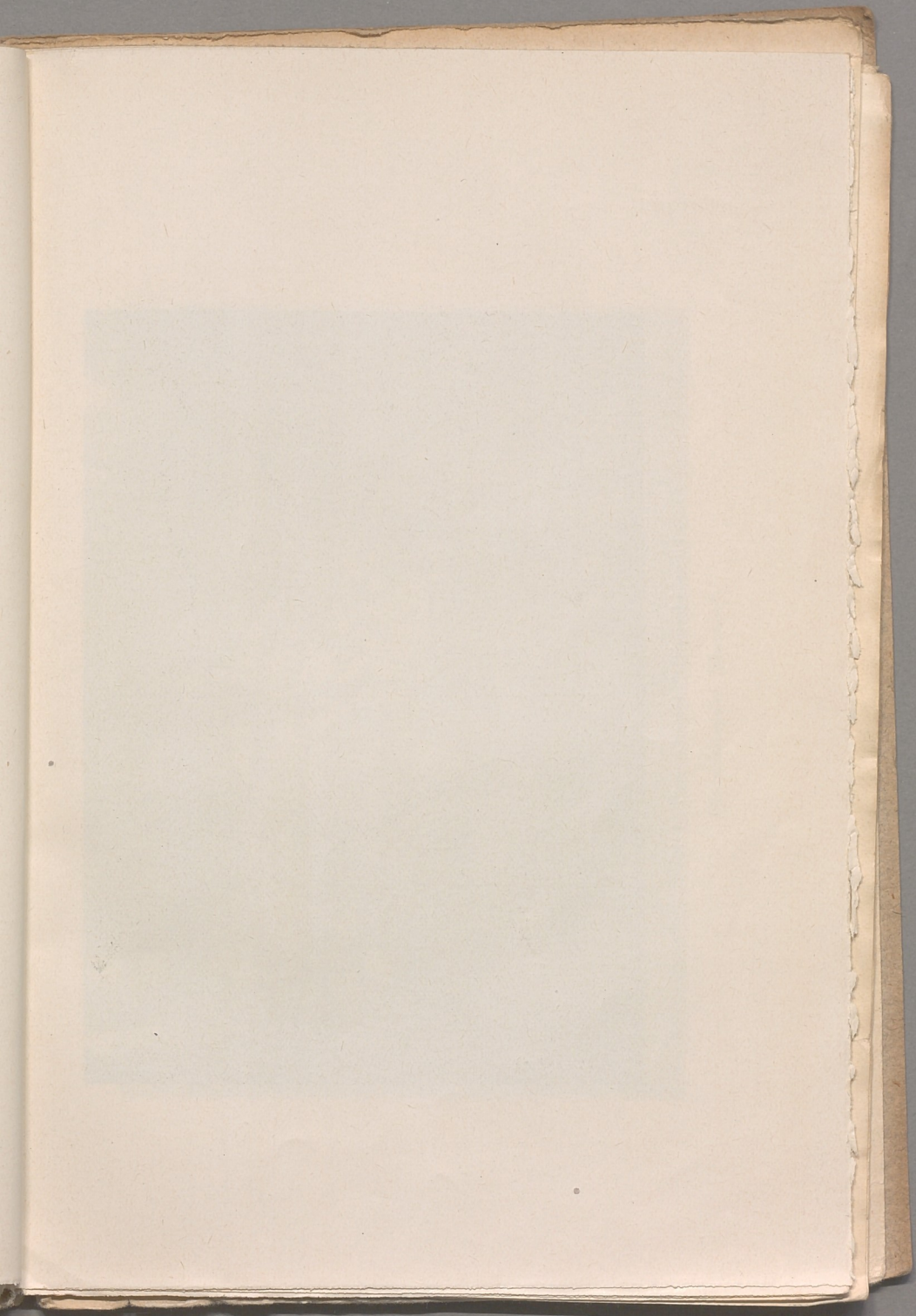

Maria Magdalena. 1917.

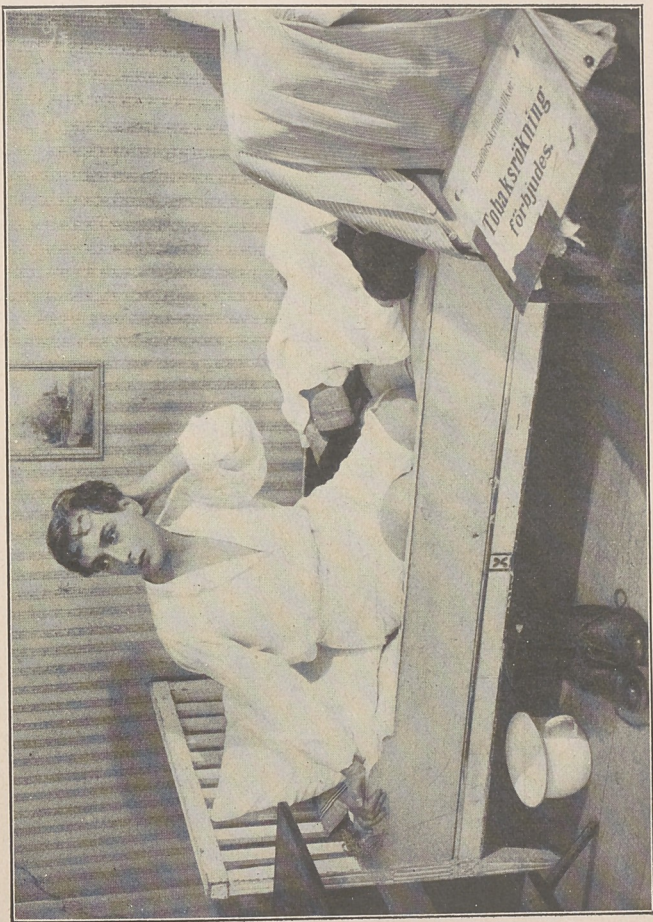
Gustav IV Adolf. 1917.
(Magdalena, Rudensköld.)

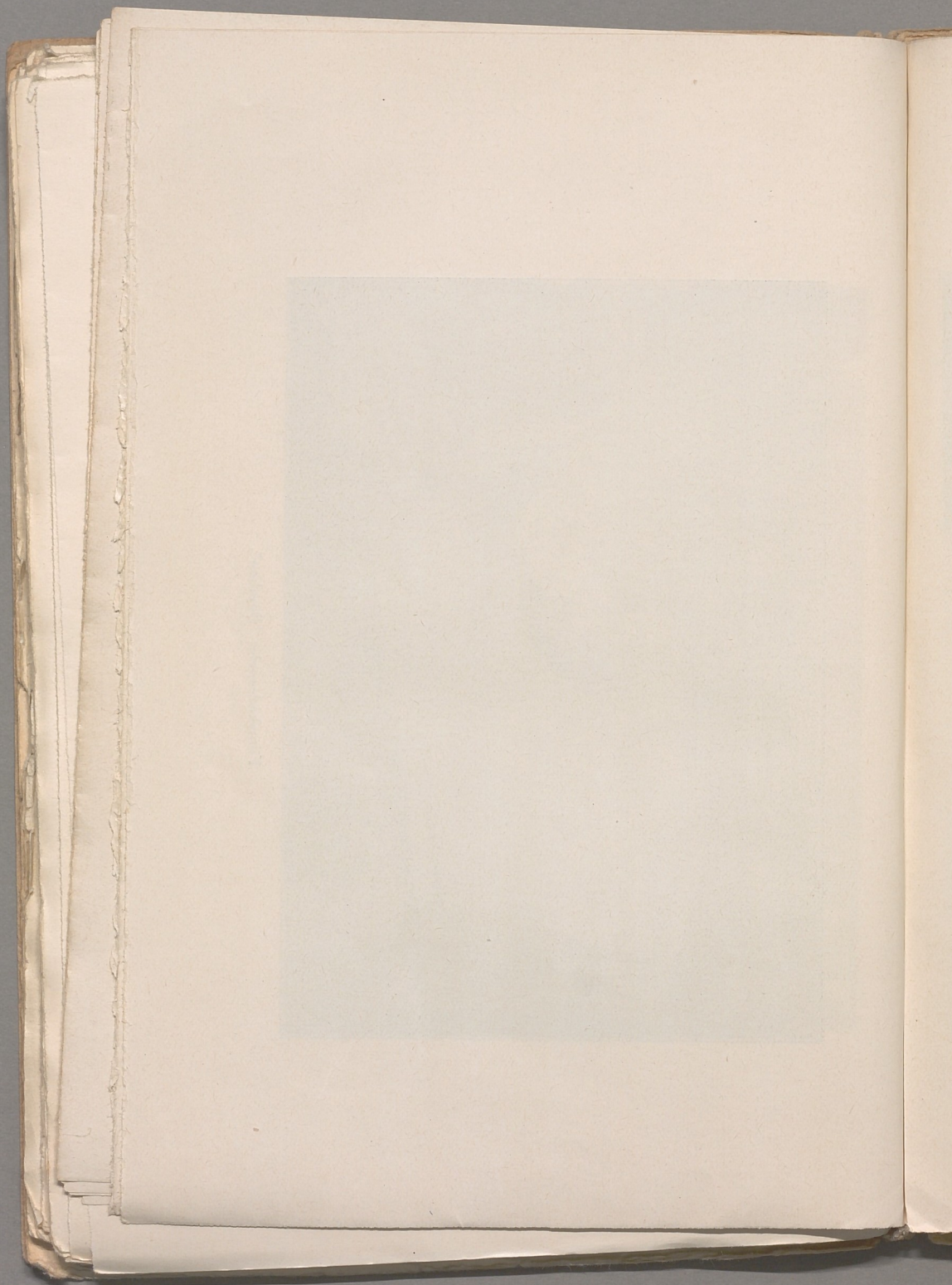

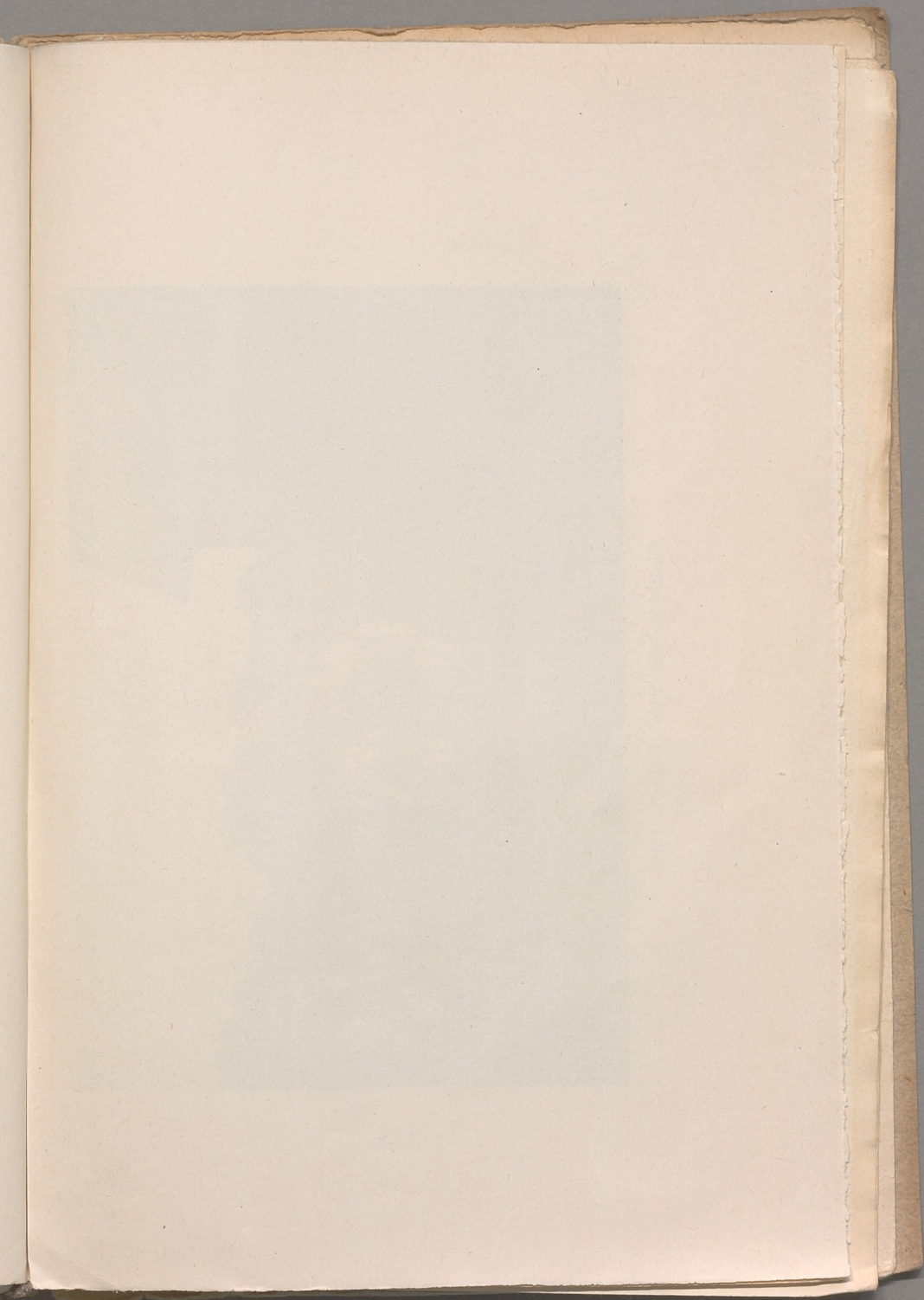

Filmskådespelet "Mästerkatten", 1918.

Filmskådespelet "Bomben".

Filmskådespelet "Mästerkatten", 1918.

BESVARADE FRÅGOR.

Jag sitter vid mitt bord och arbetar. Med
ens rycks dörren upp — och in störtar
min Tillbedda.

— Du skriver om Gösta Ekman? flämtade
hon.

— God afton, svarade jag.

— Äsch, var inte fänig nu. Har du något
färdigt?

— Se här, varsågod! Hon fick en bunt,
kröp ihop i länstolen, tände en cigarrett och
fördjupade sig i läsningen. Jag fortsatte att
skriva.

Efter en stund kom det: Nu har jag läst det.

— Nå?

— Är det alltsammans, det här?

— Nej, inte riktigt.

— Jaså! Ja, men vad är det här för strunt!

Jag vet ju ingenting om honom när jag läst igenom det här!

— Nej, det tror jag väl! Men det är inte meningen heller! Gösta Ekman vill inte låta en främmande komma sig för nära! Zehn Schritt vom Leibel!

— Ja, men i alla fall. Var är han född? När kom han till världen? Gick han i elevskolan? Vilka roller tycker han mest om av alla han spelat? Vilka vill han spela? Vad har han i lön? Var bor han? Jag vet att han är gift! Var — — —

— Ptro, Ptro, lilla, snälla vän. Jag kan väl inte svara på allt på en gång heller.

— Du förstår väl, att det är sådant som folk vill veta.

— Jag skall säga dig, att det är inte meningen att detta lilla häfte skall vara något nyfikenhetsregister. Men naturligtvis förstår jag att du är intresserad av en hel del sådant. Jag anser visserligen att dessa saker äro oväsentliga, men du får väl fråga, så skall jag svara.

— När fick han lust att gå till teatern?

— Det var vid sex års ålder. Då såg han nämligen de Wahl i Lyckopers resa.

— Jaså. Nå, men det dröjde väl i alla fall någon tid innan han började.

— Jo för all del. Han fick vara med om allt möjligt innan. När han var tolv år stod han under ett jullov i Eskilstunaboden vid Stureplan. Och litet längre fram i livet satt han på ett rörledningskontor och vantrivdes och längtade till teatern. Och så ägde debuten rum.

— Nej, var då? Fick han beröm??

— Han började i kören på Oscarsteatern. Så en dag fick Christian Schröder sorg, och Gösta ryckte in i hans ställe som Wilhelm i Värmlänningarna. Det var debuten — och den passerade obemärkt. Det var på en söndagsmatiné.

Så kom nästa roll. Den var något mindre. Den löd: Tillåter Ni, att jag lämnar tillbaka Ert dansprogram. Det var i "Glada Änkan".

— Jaså.

— Se'n kom han till Finland. Så reste

han med Rönblad, se'n kom Göteborgssejouren. Men innan han kom till Stockholm var han redan känd och populär i Göteborg. Alla tidningar hade porträtt och spalter om honom när han lämnade staden. Populär skådespelare lämnar Göteborg. Förlust för vårt teaterliv o. s. v.

— Jaha. Nå, men säg. Vilka roller har han tyckt mest om.

— Alla. Utom prästen i Rita Cavallini. Men det är också den enda. En skådespelare tycker alltid om roller, som passar honom och som är tacksamma. Alltså kan du ju förstå att han gärna spelade prinsen i G:la Heidelberg, Alexej i Katarina II, Tibor i Riddaren av i går sagoprinsen i Svanevit och titelrollen i Lyckoper. Men både komiska och tragiska karaktärsroller ha lockat honom lika mycket. I Magdalena Rudensköld (Gustaf IV Adolf) och i Mästerkatten visade han också att han kan göra båda delarna.

— Tror du han *läste* mycket för att kunna göra en sådan roll som Gustaf IV Adolf?

— Jag vet att han läste en del memoarlitteratur. Han tog starka intryck av fru Elkans "Konungen". Men det mesta *kände* han sig till. Dock, den roll som han nästan tyckt mest om av alla han fått sig förelagda, det var huvudrollen i Furst Myschkin, en dramatisering av Dostojewskis roman Idioten.

— Jaså. Den minns jag inte.

— Nej, den gick inte länge. Pjäsen slog inte an. Men om den nu också fick litet kortare livslängd, så har han i gengäld varit med i många outslitliga pjäser. Ett år spelade han en roll i "Kvinnorövaren" en hel sommar i sträck. Året därpå gjorde han dr Tanner i Frökens man sommaren igenom. — Heidelberg gick också länge. Och Min hustru hovskådespelerskan uppfördes ju hela hösten 1918.

— Har han aldrig varit ledig någon hel sommar?

— Jodå! Alla de tre första somrarna i sitt liv.

— Äsch! — Nå, men säg, har han inte gått igenom Dramatens elevskola?

— Nej, men det var nära, att det hänt. Han

sökte engagement till Dramaten en gång; det var i hans banas begynnelse. Tor Hedberg var mycket vänlig, men tillrådde honom att gå igenom elevskolans andra årskurs. Men med konstnärens fruktan för allt slags skoltvång, så gav han sig ut med en turné. Nå, landsorts-turnerandets hårda skola anses av många vara den bästa.

Och han har haft många goda instruktörer. Han säger alltid att han står i stor tacksamhetsskuld till direktör Selander och hans maka för allt intresse de visade honom och alla goda råd de gävo. Och vid Svenskan har han ju haft stor hjälp av regissör Klintberg och nu på senaste tiden av John Brunius.

— Vet du, hur många roller han spelat?

— Ja, det är snart två hundra.

— Säg, tror du inte han drömmer om att få spela Hamlet en gång?

— Nej, han anser själv, att det mest originella hos honom är att han absolut inte vill spela den rollen.

— Sää. — Säg, när är han född?

— Den 28 december.
— Äsch, du förstår mycket väl vad jag menar.

— Vilket år är du själv född?
— Sådant frågar man inte om. . .
— Jaså, ja men jag tyckte, att du. . .
— *Var* är han född då?
— I Stockholm. . .

Det blir en liten paus. Hon tycks hämta krafter till nytt frågande. Så kommer det.

— Ja, men om dagarna, vad gör han då? Promenerar, rider och läser, förstås. . .

— Men, lilla barn, vet du då inte att det finnes någonting, som heter repetitioner och kostymprovningar? Vet du inte att det finns något som heter rollplugg.

Han är ständigt upptagen. Det finns folk, som tror, att skådespelare är riktiga dagdrivare. Jag vet att hans dagar äro fyllda av arbete. Men det anar inte många.

— Vad tycker han om sina kamrater. Det är visst mycket gott kamratskap på Svenskan?

— Utmärkt! Han talar alltid med glädje

om hur bra han trivs där. Och där arbetas ju med sådant liv och sådan glädje. Och det känner man också i salongen. Denna glada entusiasm är oemotståndlig.

— O, ja. — Säg, hur har han det hemma?

— Hans lilla hem är alldeles ovanligt trevligt. Jag kan se för mig den blå salongen med de vita barockmöblerna och Nermanstavlorna på väggarna. Och så Gösta och hans fru vid bordet i lampskenet och lilla pojken lekande på golvet. (Jag bryr mig inte om att meddela min Tillbedda att de stunder, som Gösta får idka familjeliv, tyvärr äro ganska sällsynta. Han är ju upptagen nästan varenda kväll. Och inte heller bryr jag mig om att berätta, att när en sådan liten idyll väl är iscensatt, så störs den oftast av ilskna telefonringningar. Gösta hör inte till dem, som få vara i fred.)

— Nå, men hurudan är han, privat. Är han inte väldigt överlägsen och bortskämd av all publikgunst?

— Det är alltid svårt att yttra sig om en vän, som man sätter stort värde på. Men över-

lägsen i sitt sätt, det är han då minst av allt. Han är en god och trevlig kamrat. Och inte det minsta viktig över sina framgångar. Talar mycket litet om sig och sitt. Han är sig själv inte bara i sin konstnärliga verksamhet, utan även i vardagslivet. Jag har aldrig hört honom säga ett ont ord om någon av sina kamrater. Och han är en ovanligt angenäm sällskapsmänniska, underhållande, en älskvärd charmör och ändå på samma gång pojktigt glad och uppsluppen. Och något, som tar publiken långt mer än hans utseende, det tror jag är detta rättframma, sympatiska i hans väsen. Det finns inget effektsökeri i hans sceniska uppträdande. Kanske är det därför det är så effektivt.

— Han är förtjusandel!

Så blir det en stunds tystnad. Och så kommer det:

— *Gud, vad jag skulle tycka om dig, om du vore han!*

Min Tillbedda och jag ha icke råkats sedan dess.

MOT NYA ÖDEN.

Det är en septembersöndag ute vid Djurgårdsbrunn. Rymden brinner hög och klarblå, och det böljar ett druvblått dis över Djurgården, där träden redan stå i skimrande höstprakt.

Vid borden sitter folk, nya gäster anlända ständigt; ibland svänger en bil in mot grindarna.

En ung dam och en herre, båda i ridkläder, komma i trav ridande upp mot värdshuset, där man sitter av. De båda nykomna gästerna gå raskt in i huvudbyggningen, men fast de inte hunnit visa sig mer än ett par korta ögonblick har man åtminstone känt igen en av dem.

Gösta Ekman! sägs det vid borden. Tänk att han rider, inte visste jag det! Men vem var hon? — Var det hans fru?

Någon vet att det inte var hon.

Efter en liten stund komma de båda gästerna åter ut, sitta upp och rida därifrån.

“Såg du vad han var sminkad! Att hon var sminkad, det må ju vara hänt — men han! En karl, som sminkar sig!”

Det unga paret rider bort, på behagligt avstånd följda av en större lastbil, ett slags öppen omnibus, i vilken många människor sitta.

Inte visste eller gissade folket att Gösta Ekman skulle ut och filma!

Men så är fallet! Och när de båda ryttarna och bilen kommit bort till en stilla vrå av Djurgården blir det liv. Man skall justera masker och peruker en sista gång. Fotografen håller på att resa sitt stativ. John Brunius går omkring med en stor blå bok i handen och ger en massa instruktioner.

Och så är man äntligen klar att ta en ny scen ur Guyrkoviczarna!

Och de båda sitta upp och rida bort ett stycke — och så börjas det.

Unga fröken Stockholm, som kom vandra-

de i den klara septemberdagen, vad tänkte du väl, när du vid en krök av vägen plötsligt fick se den dyrkade Gösta Ekman till häst under en ek, i sällskap med en ung dam! Du såg dem båda dröja stilla, du såg honom böja sitt huvud mot hennes och du såg deras läppar mötas!...

Kanske brann det till av avund i din själ, att det inte var du som satt där på hästen! Men din avund blåste väl bort, när du fick syn på den svarta kameran på de gula träbenen och mannen som stod där och vevade...

Scenen är färdig! Man far åter ned till värdshuset. Och efter en stund kommer Gösta Ekman åter ut, men nu är han avsminkad.

Han stiger åter upp och rider bort under ekarna, ut mot nya öden, okända för honom själv — och alltså även för krönikören, som följaktligen sätter punkt här.

GUIDO VALENTIN:

VERS

Pris 3: 75.

— För ungdomens osammansatta idévärld och drömmar finnes fullt upp av träffande uttryck i denna lilla bok. En vek känslighet, besläktad med våren, strömmar en till mötes, och man lyssnar med intresse till det vackra anslaget i många av dikterna. — Versifikatorisk talang saknar han icke. Och man hör allt emellanåt ett varmt hjärtats slag bakom stroferna. —

Aftontöningen.

”Det är i biktandet av den egna känslan som poeten når högst — i dikterna av denna typ har han omisskännligt gått framåt i inre koncentration och uttrycksstyrka och man skönjer här och var spåren av en verklig inre upplevelse — — — . Tonen är äkta och man kan vänta att den med tiden skall bli mera fyllig och djup, man har åtminstone, synes det mig, all rätt att hoppas det.”

Gunnar Bjurman i Svenska Dagbladet.

”Hans vers ha ett lätt naturligt fall och en intelligent smidighet. Den förmår bli äskådligt stark och levande i raskt skisserade marin- och stadstaylor, den kan förfäta sig till lyrisk uttrycksrikedom och den spetsar sig stundom till en verkningsfullt ironisk poäng — — . Innerligast och kanske mest äkta klingar hans vers i några av djup känsla burna dikter vid en kär faders bortgång.

Alfred Fjelner i Sydsvenska Dagbladet.

En vacker debutbok av en ung talangfull författare med vacker ton och form. Bör uppmärksammas.

Hasse Z. i Söndagsnisse.

LARS HÖKERBERGS FÖRLAG.

CLARA TSCHUDI:

KONUNGEN AV ROM

Napoleons son.

Rikt illustrerad. 5:te upplagan.

DROTNING HORTENSE

Napoleons dotter.

Rikt illustrerad. 3:dje upplagan.

KEJSARKRONOR

Maximilian och Charlotte av Mexiko,
Victoria av Tyskland, Wilhelm II:s mor.

FRÉDÉRIC LOLIÉE:

Kvinnor i Napoleon III:s Paris

Societeten — Teatern — Demimonden.

EUGÉNIE DE MONTIJO

Frankrikes kejsarinna.

EN KEJSARDRÖM

Napoleon III:s liv och gärning.

LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

SVEND FLEURON:

DE RÖDA JÄGARNA

En rävkulls öden och äventyr.

DEN SISTA AV SIN STAM

En bok om fåglarnas liv.

Tipp Fidelius Adeltand

En tax' roman.

JÖSSE

En harkulls öden och äventyr.

JÄGARGÅRDEN

Livet på ett stort jaktgods.

INSJÖNS SKRÄCK

En gäddas bedrifter.

SVEND FLEURONS

mästerliga naturromaner är det en verklig fröjd
att lära känna.

LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

COSMO HAMILTON:

EN SKANDAL

Societetsroman.

6:te upplagan. Kr. 7: 50.

Prinsessan av New York

5:te upplagan. Kr. 7: 50.

?:

HUR FRÖKEN BRENT FICK SIN MAN

4:de upplagan. Kr. 7: 50.

MAGDA BERGQUIST:

P. A. MOLANDERS EGEN GREVINNA

OCH ANDRA DAMER OCH HERRAR

2:dra upplagan. Kr. 6: 75.

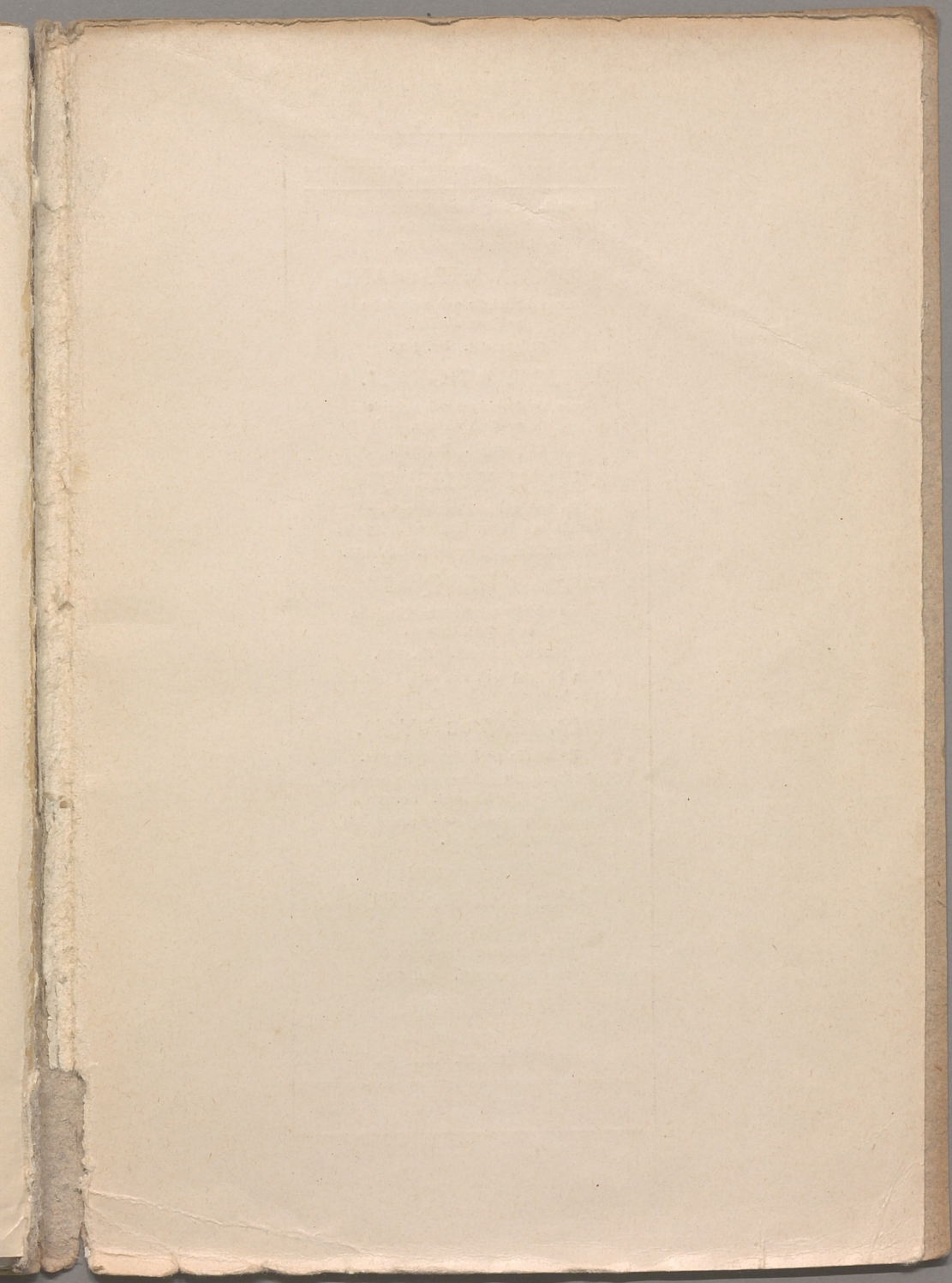
EBBA TRAHNA:

ANNA JERNHIEM

En flickroman.

3:dje upplagan. Kr. 4: 75.

LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

"PUBLIKENS GUNSTLINGAR"

är en i sitt slag ensamstående serie
som alla teaterintresserade böra äga
i komplett samling.

I. NAIMA WIFSTRAND

som konstnär och människa
av *Sven d'Ailly*.

24 porträtt. Kr. 2.75.

II. AXEL RINGVALL

som skådespelare och människa
av *Sven d'Ailly*.

24 porträtt. Kr. 2.75.

III. JENNY HASSELQVIST

En bok om modern danskonst
av *Ida och Henry Buerger Goodwin*.

Med 32 Goodwinporträtt. Kr. 3.75.

IV. IVAN HEDQVIST

som skådespelare och människa
av *Yngve Hedvall*.

Med 16 porträtt. Kr. 2.75.

"En briljant bok om en briljant skådespelare."

V. ANDERS DE WAHL

En studie av *Helge Wahlgren*.

Med 28 porträtt och rumsinteriörer från
de Wahlska hemmet. Kr. 3.50.

En särdeles givande och roande bok av
synnerligen stort intresse.

**VI. JOHN OCH
PAULINE BRUNIUS**

av *dem själva*
och *Helge Wahlgren*

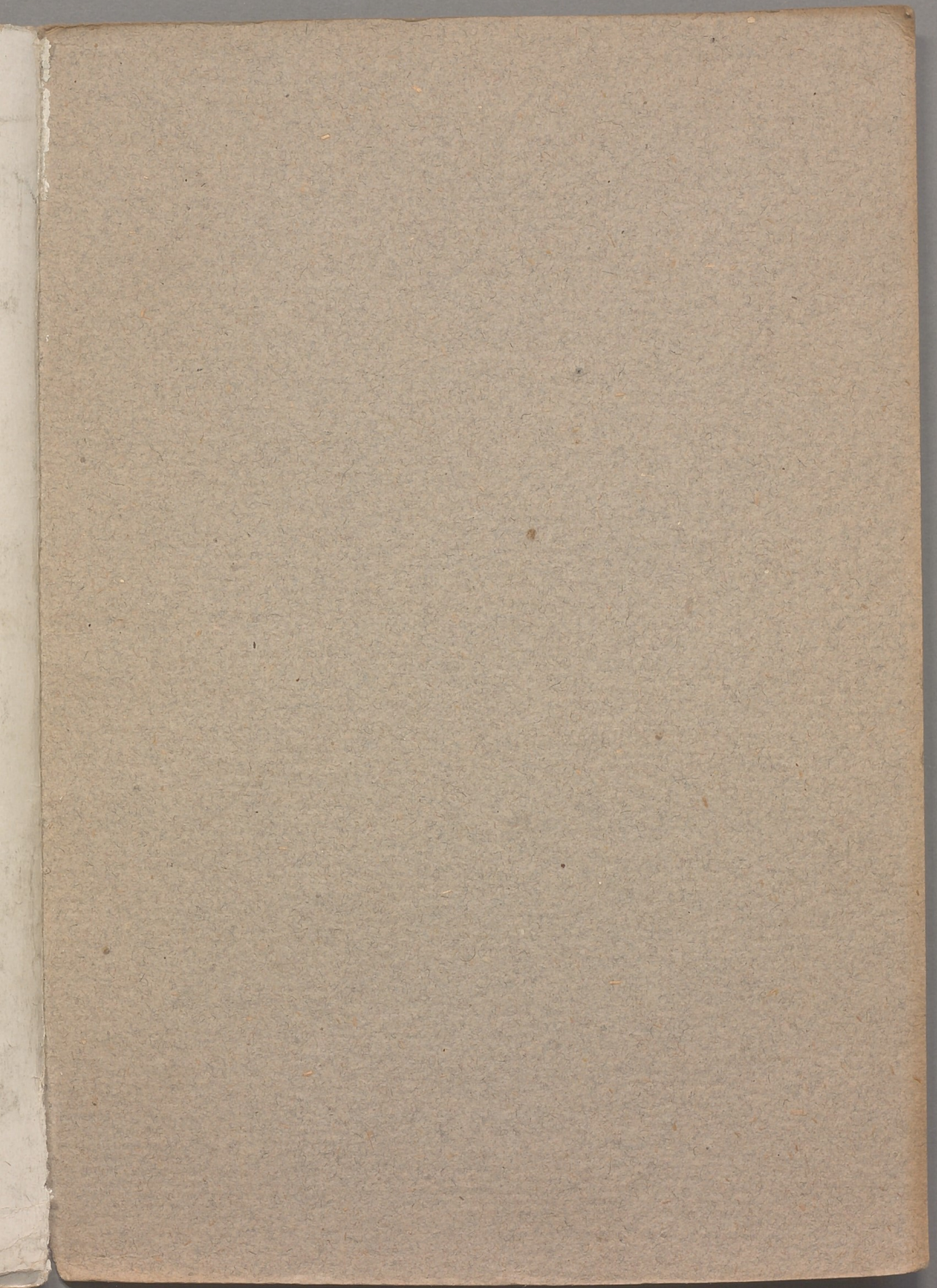
Med 28 porträtt. Kr. 4.75.

VII. TORA TEJE

av *Yngve Hedvall*.

Med 24 porträtt. Kr. 3.75.

LARS HÖKERBERGS FÖRLAG

National Library
of Sweden

LÄSESALSLÄN

60001000336804

www.books2ebooks.eu